

TERRORISMIA VAI RIKOLLISUUTTA
ETA:n toiminta ABC:n, El Mundon ja El País:n sivuilla

Kari Rintakoski
Pro gradu -tutkielma
Politiikan tutkimuksen laitos
Tampereen yliopisto
Toukokuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO
Politiikan tutkimuksen laitos

RINTAKOSKI, KARI: Terrorismia vai rikollisuutta, ETA:n toiminta ABC:n, El Mundon ja El Paísin sivuilla
Pro gradu -tutkielma, 64 sivua, 4 liitesivua
Ohjaaja: Jukka Paastela
Valtio-oppi
Toukokuu 2008

Pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisena Baskimaan itsenäisyyttä ajava Euskadi ta Askatasuna (ETA, Baskimaa ja vapaus) -terroristijärjestö kolmessa espanjalaista valtajulkisuutta edustavassa sanomalehdessä näyttäytyy ja toiseksi, tulevatko lehtien sivuilla esille ETA:n poliittiset tavoitteet eli se, miksi järjestö terrorismia harjoittaa. Tutkittavat lehdet ovat ABC, El Mundo ja El País yhdeltä tammikuun viikolta vuonna 2000.

Määritelmänsä mukaan terrorismin olennainen piirre ovat siihen liittyvät poliittiset tai yhteiskunnalliset tavoitteet. Ilman poliittisia tavoitteita terrorismi ei ole terrorismia, vaan pelkistyy päämäärättömäksi väkivallaksi. Tässä työssä sanomalehtien tekstien oletetaan kertovan tai olevan kertomatta lukijoilleen terroristien tavoitteista ja terrorismin luonteesta yrityksenä vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Siten lehdet antavat lukijoilleen joko täydellisemmän tai epätäydellisemmän kuvan heitä ympäröivästä todellisuudesta ja edelleen antavat heille paremmat tai huonommat tiedot oman yhteiskunnallisen näkemyksenmuodostamisensa tueksi.

Tutkimusmenetelmänä on sisällön erittely. Vastausta esitettyihin kysymyksiin haetaan ensinnäkin selvittämällä, mitä ovat ne sanat ja sanayhdistelmät, joilla ETA:an useimmin viitataan. Näiden sanojen ilmissisällön luonnetta tulkiten saadaan selville, sisältyykö termeihin arvoasetelmia ja jos sisältyy, millaisia ne ovat. Toiseksi lasketaan, kuinka monta kertaa, kuinka pitkästi ja minkälaisissa yhteyksissä ETA:n tavoitteet jutuissa mainitaan.

Määrällisen tarkastelun perusteella ABC:ssä on lehdistä suhteellisesti eniten taustajuttutyypistä aineistoa ja lehti mainitsee ETA:n poliittiset tavoitteet selvästi useimmin. Siten ABC:n lukijat saavat tapahtumista monipuolisemman ja vähemmän yksioikoisen kuvan kuin El Paísin lukijat, joille välittyy korostetusti toiminnallinen, pommi-iskun vaiheita, sen vaikutuksia ja sen aiheuttamia reaktioita toistava kuva asiasta. Tapahtunut pelkistyy El Paísissa rikolliseksi teoksi selvemmin kuin ABC:ssä, jonka sivuilla korostuu poliittinen näkökulma. El Mundo on otteeltaan kahta muuta lehteä populaarimpi, mikä näkyy sen käyttämän kielen värikkyudessa. Toisaalta ETA:n näkemyksiä tukeva sanasto pääsee El Mundon sivuille kahta muuta lehteä useammin. Näillä perusteilla El Mundonkin lukijoilleen näyttämä kuva yhteiskunnasta on El Paísin yhteiskuntaa monipuolisempi. Havainnot eivät tue ennako-oletusta, jonka mukaan konservatiivinen ABC korostaisi ETA:n toiminnan rikollista luonnetta ja liberaali El País kertoisi lukijoilleen enemmän tekojen poliittisista motiiveista. Tässä työssä tehdyn tarkastelun perusteella El Mundo sen sijaan vastaa siitä tehtyä oletusta.

Asiasanat: terrorismi, politiikka, lehdistö, ETA, Baskimaa, Espanja, sisällön erittely

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
2. Baskimaa ja baskinationalismin historia	3
2.1. Keitä etarrat ovat?	5
2.2. 1990-luvun perintö	9
2.3. Bidartin kriisi	10
2.4. Tulitauko	13
3. Terrorismi	15
3.1. Valtioterrorismi	21
3.2. Espanjalaista valtioterrorismia: Batallón Vasco Español ja Grupos Antiterroristas de Liberacion	22
4. Tutkimuskysymykset	31
5. Tutkimusaineisto: ABC, El País ja El Mundo	33
5.1. Espanjan pääpuolueet ja alueellinen itsehallinto	34
6. Määrällinen sisällönanalyysi tutkimusmenetelmä	38
7. Miten lehdet ETA:sta kirjoittivat	43
8. Johtopäätökset	55
Lähdeluettelo	60
Liite 1. Lehtien ETA:sta käyttämä sanasto	66

1. JOHDANTO

Aamulla 21. tammikuuta vuonna 2000 räjähtää Madridissa voimakas autopommi ja tappaa Espanjan armeijan upseerin kotinsa edustalla. Pommi-isku päättää lopullisesti yksipuolisen tulitauon, jonka Baskimaan itsenäisyyttä ajava terroristijärjestö ETA julisti vuoden 1998 syyskuussa. Surmatyön seurauksena joka puolella Espanjaa järjestetään laajoja mielenosoituksia, joissa ihmiset purkavat suuttumustaan ja turhautumistaan väkivallan jatkumisesta. Suurten mielenosoitusten viesti on *vascos si, ETA no*, baskeille kyllä, ETA:lle ei. Samaan aikaan baskialueiden kaupungeissa järjestetään pienempiä, mutta siitä huolimatta tuhansia osanottajia kokoavia mielenosoituksia, joissa osoitetaan kannatusta ETA:lle ja vaaditaan Espanjan eri puolilla vankiloissa istuvien ETA:n jäsenten siirtämistä Baskimaan vankiloihin. Terrori-isku, mielenosoitukset ja baskinationalismi saavat jälleen kerran espanjalaisissa tiedotusvälineissä laajaa huomiota, mutta millaista huomio on?

Valtio-opin kannalta kysymys on mielenkiintoinen, sillä sanomalehdet ovat television ja radion ohella keskeinen ihmisten maailmankuvan rakennuspuita tarjoava tekijä. Maailmankuvansa ja omaksumiensa asenteiden perusteella he tekevät yhteiskunnallisia ja poliittisia valintojaan. Kauko Pietilä ja Klaus Sondermann (1994) puhuvat jopa sanomalehden yhteiskunnasta, jonka he tutkimuksessaan yhdestä Helsingin Sanomien numerosta sen sisällön erittelemällä löytävät. He kirjoittavat:

”Lehti kääntyy lukijoiden puoleen ja lukijat lehden puoleen, ja syntyy lehden ja lukijoiden välinen sosiaalinen side ja yhteisö... ..Helsingin Sanomissa on esimerkiksi kotimaan uutisia, joiden sanotaan (Hémanus ja Tervonen 1986, 37) antavan lukijoille tietoja siitä, mitä viime aikoina on tapahtunut Suomessa tai suomalaisia koskevissa asioissa. Niinpä lehti on yhteisönsä tapa ottaa vastaan maailmaa ja vastata sille teksteissään. Millainen lehti, sellainen yhteisö.” (Pietilä ja Sondermann 1994, 52–53.)

Hémanuksen ja Tervosen lausuma, jota Pietilä ja Sondermann lainaavat, on täysin sovellettavissa myös tässä työssä, kun Suomen ja suomalaisten paikalle tekstissä

sijoitetaan Espanja ja espanjalaiset. Kysymys lehtijuttujen valtio-opillisesta mielenkiinnosta tulee kiistattomaksi.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisena Baskimaan itsenäisyyttä ajavan Euskadi ta Askatasuna (ETA, Baskimaa ja vapaus) -terroristijärjestön toiminta kolmessa espanjalaista valtajulkisuutta edustavassa sanomalehdessä esiintyy. Työn lähtöoletuksena on, että ETA:n toiminta näyttäytyy siitä kirjoitetuissa eri lehtien jutuissa eriluonteisena. Tutkittavat lehdet ovat ABC, El Mundo ja El País ja tarkasteltava ajankohta päivät, jotka välittömästi seurasivat pommi-iskua, joka lopullisesti päätti ETA:n yli vuosi aiemmin julistaman tulitauon. Oletuksena on, että lehdistä löytyy eroja siinä, kuinka korostetusti ETA:n toiminta niissä näyttäytyy rikollisuutena ja missä määrin kirjoittelussa tulevat esiin järjestön poliittiset tavoitteet. Kysymys siitä, tulevatko ne lehdissä esiin, on olennainen, sillä määritelmänsä mukaan terrorismin olennainen piirre ovat siihen liittyvät poliittiset tai yhteiskunnalliset tavoitteet. Ilman poliittisia tavoitteita terrorismi ei ole terrorismia, vaan pelkistyy päämäärättömäksi väkivallaksi, kiristykseksi ja ryöstöiksi eli tavanomaiseksi rikollisuudeksi.

Tutkielman johdanto-osuutta seuraa aihepiiriä taustoittava luku kaksi, jossa on selvitetty baskinationalismin historiaa. Lisäksi valaistaan tapahtumien kehitystä tilanteeseen, jossa oltiin tarkasteltavina olevien lehtijuttujen käsittelemän pommi-iskun sattuessa. Kolmannessa luvussa tarkastellaan terrorismin käsitettä, joka muodostaa myös tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen. Lisäksi luvussa kerrotaan valtioterrorismista ja kuvaillaan valtioterrorismin espanjalaista tapausesimerkkiä. Neljännessä luvussa asetetaan tutkimuskysymykset, joihin työllä haetaan vastauksia. Tulkinnan ja johtopäätösten tekemisen taustaksi viides kappale esittelee tutkimuksen kohteena olevat lehdet ja Espanjan pääpuolueiden näkemykset alueellisesta itsehallinnosta. Kuudennessa luvussa kerrotaan tutkimusmenetelmänä käytetystä sisällönanalyysistä ja erityisesti määrällisestä sisällönanalyysistä. Menetelmän esittelyn yhteydessä kerrotaan, kuinka sitä on sovellettu tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi. Seitsemännessä luvussa esitellään tehtyjen mittausten tulokset ja haetaan niistä vastauksia siihen, millaisia eroja tutkittavien lehtien välillä on siinä, miten ne tapahtunutta käsittelevät. Vastausten perusteella tehdään tulkintoja siitä, miten lehdet ETA:an ja sen tavoitteisiin suhtautuvat ja siitä, näkyykö terrorismi lehtien sivuilla ensi sijassa rikollisuutena vai

toistuuko jutuissa terrorismin erityisluonne poliittisia tavoitteita sisältävänä toimintana. Lopuksi kootaan yhteen tutkielman tuottamia tuloksia ja pohditaan työn aluksi esitettyihin kysymyksiin saatuja vastauksia. Liitteeseen 1 on kirjattu tarkastelun kohteena olleiden lehtien ETA:sta käyttämä sanasto. Apuna espanjasta ja euskarasta tehdyissä käännöksissä on käytetty Collinsin espanja–englanti–espanja-sanakirjaa (1991), Anayan espanjan-sanakirjaa (Diccionario Básico Anaya 1987) ja Hiztegia 2000 -euskara–espanja–euskara-sanakirjaa (1994).

2. BASKIMAA JA BASKINATIONALISMIN HISTORIA

Baskimaa sijaitsee Pyreneiden länsiosassa molemmin puolin Espanjan ja Ranskan välistä rajaa. Siihen kuuluvat Espanjan puolella Bizkaian (Vizcaya), Gipuzkoan (Guipuzcoan), Araban (Alava) ja Nafarroan (Navarra) sekä Ranskan puolella Laburdin (Labourd), Benafarroan (Basse Navarra) ja Zuberoan (Soule) maakunnat. Sulkuihin on merkitty maakuntien espanjan- ja ranskankieliset nimet.

Baskinationalismin isänä pidetään Sabino de Arana y Goiria. Arana loi 1800-luvun loppupuolella ajatuksen Euzkadista, itsenäisestä baskivaltiosta, ja suunnitteli sille punaisen, vihreä- ja valkoristisen lipun, Ikurriñan. (Kts. esim. Heiberg 1982, 366; Moxon-Browne 1989, 52.) Aranan nationalismin lähtökohta oli rotu eikä kieli. Kieli oli hänelle keino estää syntyperäisten baskien eli euskerianojen sekoittuminen muualta tulleisiin maketoihin. (Conversi 1990, 50–60.) Aranan nationalismia voidaan siis pitää rasistisena ideologiana. Aranan käynnistämä liike järjestäytyi vuonna 1895 puolueeksi, jonka nimeksi tuli Partido Nacionalista Vasco eli Euzko Alderdi Jeltzalea (EAJ/PNV).

Vuosisadan alun ja kenraali Primo de Riveran 1920-luvun diktatuurin jälkeen alkoi Espanjan sisällissota, jossa baskialueen Biskaia ja Gipuzkoa joutuivat nopeasti eristyksiin muista tasavaltalaisista alueista. Pohjoisen baskialueista viimeisenä kukistui Bilbao ja kansallisten nousun jälkeen perustetun Euzkadin baskitasavallan aika jäi lyhyeksi. (Ilvessalo 1985, 171–172, 205.)

Kenraali Francisco Francon valtaannousua vuonna 1939 seurasivat tasavaltalaisten vaino ja baskikulttuurin kitkeminen (Preston 1993, 275–450). Euskerankielisiä kirjoja poltettiin ja euskeran julkinen käyttö kiellettiin samoin kuin sen opettaminen. Franco kuitenkin tarvitsi Baskimaan teollisuusmiesten myötämieltä, sillä merkittävä osa maan raskaasta teollisuudesta ja pankkilaitoksestakin oli baskiliikemiesten käsissä. (Moxon-Browne 1989, 52.)

Sodassa kärsityn tappion ja kulttuurisen syrjinnän seurauksena alkoi baskinationalistisen liikkeen vetovoima heiketä varsinkin, kun samanaikaisesti talous kukoisti ja sen myötä kaupunkien keskiluokka, perinteiset PNV:n kannattajat, vaurastuivat (Jauregui 1986, 589; Sullivan 1988, 28). 1950-luvulla alkoi opiskelevan baskinuorison keskuudessa viritä uusi kansallinen tietoisuus. Vuonna 1952 joukko yliopisto-opiskelijoita alkoi julkaista Ekin-lehteä päämääränään baskien historiasta ja kulttuurista kertominen. Kulttuuriharrasteena alkaneesta toiminnasta tuli poliittista, kun nuoret tutustuivat aranalaiseen baskinationalismiin ja Francon vastainen mieliala heräsi. (Jauregui 1986, 591; Garmendia 2000, 93.) Vuosikymmenen puolivälissä PNV:n jo ennestään harvajäsenisestä nuorisosiivestä EGistä irtautui emopuolueen politiikkaan ja ikääntyvään johtoon kyllästyneitä nuoria, jotka liittyivät EKIN-ryhmään. EKIN uusine jäsenineen erosi maltillisesta PNV:stä vuonna 1958. Tuleva ETA oli syntynyt. (Jauregui 1986, 591–592; Garmendia 2000, 94.)

ETA (Euskadi ta Askatasuna, Baskimaa ja vapaus) perustettiin vuonna 1959. Järjestö oli ”isänmaallinen, demokraattinen ja ei-uskonnollinen”. ETA:n pääideologi Federico Krutvig esitti vuonna 1963 julkaistussa kirjassaan Vasconia, että Euskadi oli Espanjan valtaama siirtomaa. Tästä seurasi, että baskinationalismi kuului samaan joukkoon kolmannen maailman vapaustaistelijoiden liikkeiden kanssa. Esikuvina olivat ennen kaikkea Kuuba, Algeria ja Vietnam. (Heiberg 1982, 377–378; Jauregui 2000, 174.) ETA:n ideologiassa Sabino de Aranan esittämän rodun korvasi ethnos, joka ilmeni omistautumisena euskeran kielelle ja baskikulttuurille. Uusi ajattelutapa mahdollisti myös muiden kuin baskien sovittamisen mukaan toimintaan. Tällaisia mahdollisia ethnoksen toteuttajia voisivat olla alueen toisen tai kolmannen polven siirtolaiset. (Douglass ja Zulaika 1990, 244; Jauregui 1986, 594 ja 2000, 175.)

Järjestö radikalisoitui 1960-luvulla ja teki pankkiryöstöillä rahoitettuja pommi-iskuja espanjalaisen vallan symboleita vastaan. Radioasemia, sotamuistomerkkejä ja rautateitä vastaan hyökättiin. Vuonna 1968 ETA ulotti iskunsa miehittäjäarmeijana pitämäänsä Espanjan poliisiin. (Jauregui 2000, 248–251.) Tämän ensimmäisen kuolonuhrin aiheuttaneen iskun jälkeen ETA:n attentaateissa on kuollut useita satoja henkilöitä. Valtiollisella tasolla korkea-arvoisin heistä on vuonna 1973 murhattu silloinen pääministeri ja Francon kakkosmies, amiraali Luís Carrero Blanco. (Moxon-Browne 1989, 53.)

Franco kuoli vuonna 1975 ja valtionpäämieheksi tuli kuningas Juan Carlos I. Vastoin monien odotuksia tuolloin aloitettiin maan määrätietoinen demokratisoiminen. Vuonna 1978 Espanja sai demokraattisen perustuslain, jossa maa jaettiin 17 autonomiseen alueeseen. Perustuslakiin tehtyjen täydennysten myötä Baskimaa, Katalonia ja Galicia ovat saaneet laajan itsemääräämisoikeuden. Sekä Baskimaalla että Katalonialla on muun muassa omat poliisivoimat. (Heywood 1995.)

Huolimatta demokratiasta ja laajasta itsehallinnosta ETA:n väkivalta ei vähentynyt kuin väliaikaisesti. Järjestö pysyi elinvoimaisena ja jatkoi iskujaan läpi vuosikymmenten. 1990-luvun puolivälissä ETA oli pommi-iskullaan vähällä onnistua surmaamaan silloisen oppositiojohtajan, oikeistolaista Partido Popularia edustaneen myöhemmän pääministerin José María Aznarin, joka selvisi iskusta vain panssaroidun autonsa ja auton onnekkaan sijainnin ansiosta. Samoihin aikoihin poliisi paljasti myös kuningas Juan Carlosia vastaan suunnatun murha-iskun Mallorcalla. (Morán 1997, 381 ja 383–385.)

2.1. Keitä etarrat ovat?

Fernando Reinares (2001) on tutkinut, keitä ETA:n jäsenet 1970–1990-luvulla olivat ja millaiset olivat heidän taustansa. Hänen mukaansa ETA:n aktivistit olivat taustaltaan kovasti muuttuneet kolmen vuosikymmenen aikana. Reinares perustaa havaintonsa yli kuudensadan etarran oikeudenkäyntipöytäkirjoihin ja lähes viiteenkymmeneen tekemäänsä ETA:laisen haastatteluun. Ero käy erityisen selväksi, kun verrataan ETA:n

jäseneksi tulleita 1970-luvun puolivälissä ja viisitoista vuotta myöhemmin 1980-luvun puolivälin jälkeen. Väkivaltaisen ETA:n jäseneksi 1970-luvulla tuli tyypillisesti iältään joitakin vuosia yli kahdenkymmenen ehtinyt, keskikokoisesta ja euskarankieliläisestä kylästä kotoisin oleva mies. Kymmenen vuotta myöhemmin tuore etarra oli tyypillisesti alle kaksikymppinen tai juuri ja juuri kahdenkymmenen ikävuotensa ohittanut, kaupunkilainen, enemmistöltään espanjankielisen ympäristön kasvatti, jonka vanhemmat olivat muuttaneet Baskimaalle muualta Espanjasta. Edelleen 1980- ja 1990-luvun tuore etarra oli Reinaresin mukaan imenyt vaikutteita sukupolvensa eurooppalaisnuorten väkivaltaisista ideologioista, joita olivat muun muassa erilaiset uusnatsistiset ja muut totalitaariset, vallitsevaa järjestystä vastaan kapinoivat liikkeet. (Reinares 2001, 19 ja 189.)

Yhteistä molemmille ajanjaksoille on se, että ETA:n uudet jäsenet olivat enimmäkseen miehiä. 1970-luvulla jopa yli 95 prosenttia ETA:an liittyneistä oli miehiä osuuden säilyessä vajaassa 90 prosentissa ajanjaksolla 1980–1995. Reinares kirjoittaa haastattelujensa perusteella, että naiset tulivat mukaan ETA:n toimintaan yleisimmin sen jälkeen, kun heidän puolisonsa oli ensin liittynyt järjestöön. (mt. 31 ja 189.) Yhteistä vertailtaville ajanjaksoille on sekin, että järjestöön liittyneet olivat iältään parinkymmenen vuoden ympärillä kuitenkin niin, että järjestöön liittyminen on aikaistunut kuudella vuodella ja jopa kymmenen prosenttia ETA:n uusista jäsenistä oli ajanjaksolla 1983–1995 alle kahdeksantoistavuotiaita.

Reinares selittää nuoren iän suosivan radikaaliin järjestöön liittymistä kahdella tavalla: toisaalta nuorella henkilöllä on aikaa ja energiaa järjestön toimintaan osallistumiselle ja toisaalta ikäkauteen kuuluvat suunnan hakeminen elämälle ja samaan aikaan viehtymys seikkailuun ja vaaraan omia rajoja hakiessa. Uusien jäsenten nuorentuminen saattaa kertoa myös siitä, että ETA:lla ei enää ollut samaa vetovoimaa ja rekrytointikykyä, joka sillä oli vielä Francon kauden lopulla ja sen jälkeen, kun Espanjan demokratia oli vielä nuori eikä ollut vakiinnuttanut asemaansa esimerkiksi maan turvallisuuskoneistossa, jossa francolainen kulttuuri eli vielä pitkään. (Mt. 38–39 ja 190.)

Alueellisesti uudet etarrat ovat olleet kotoisin leimallisesti Baskimaan rantamaakunnista ja niistä Gipuzkoasta, missä baskinationalismikin on ollut vahvempaa. Reinaresin aineistossa puolet ETA:n uusista jäsenistä on Gipuzkoasta. Määrä on huomattavan suuri,

kun ottaa huomioon, että maakunnan väestö muodosti vuoden 1981 väestönlaskennan mukaan vain neljänneksen Espanjan Baskimaan väestöstä. Rungas kolmannes uusista etarroista tuli Gipuzkoan naapurimaakunnasta Bizkaiasta. Myöhemmällä ajanjaksolla navarralaisten osuus kasvoi, mutta ei noussut yli viidentoista prosenttiin. Radikaalin kansallismielisyyden tenhoa alueella on selitetty sillä, että vahvan kulttuurisen identiteetin rinnalla Baskimaan kaupungeissa teollistuminen oli nopeaa ja teollisuuden palvelukseen muutti paljon espanjankielistä väkeä, joka toi mukanaan oman kulttuurinsa ja varsinkin Francon hallituskaudella koettiin uhkana valtion torjumalle baskikulttuurille. Gipuzkoassa euskarantaito ja baskimielisyys olivat säilyneet Baskimaan alueista vahvimpina ja aluetta pidettiin eräänlaisena baskikulttuurin kotina ja linnakkeena. (Reinares 2001, 39–41.) Navarrasta lähtöisin oleva, ETA:an Francon kuoleman jälkeisinä demokratisoimisen vuosina liittynyt nainen kertoo (mt. 41) haastattelussa:

”Gipuzkoa oli aina hiukan... jotenkin tuntui enemmän... olivat parempia. Gipuzkoalaiset. Gipuzkoon pääsy on kuin palaisi syntyjuurille, eikö niin?”

Puhuja oli syntyisin espanjankielisestä ja keskiluokkaisesta kaupunkilaisperheestä, jolla ei ollut nationalistista taustaa tai siteitä.

1970-luvulla uudet etarrat olivatkin usein kotoisin kylistä, joissa suuri osa väestöstä oli euskarankielistä. Vuosina 1970–1977 reilusti alle viidennes oli kotoisin paikkakunnilta, joiden asukkaista alle kymmenen prosenttia oli euskarankielisiä. Parinkymmenen vuoden kuluessa suhde muuttui, kun vuosina 1983–1995 vain joka kymmenes uusi etarra tuli enemmistöltään euskarankieliseltä paikkakunnalta ja yli 40 prosenttia tuli kaupungeista, joiden väestöstä alle kymmenesosa puhui kotikielensä euskaraa. (Reinares 2001, 41–42 ja 194–197.) Tutkimuksessa on tarkasteltu myös ETA:n jäsenten sukutaustaa heidän sukunimiensä perusteella, mutta kuten Joseba Zulaika ja William A. Douglass (1996, 54–55 ja 247) huomauttavat, sukunimien perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä henkilöiden kulttuurisesta taustasta, sillä monella baskilla on espanjankielinen sukunimi samoin kuin monella kastilialaisella on baskinimeltä kuulostava sukunimi.

Kolmas merkittävä eroavaisuus kahden eri ajanjakson välillä löytyy uusien etarrojen ammatillisesta taustasta. Kun aiempi polvi tuli tyypillisesti työntekijäammateista teollisuudesta tai palvelualalta, viisitoista vuotta myöhemmin uusi etarra oli tavallisimmin opiskelija. Kehä oli sikäli kiertynyt umpeen, että ETA:n perustivat aikanaan opiskeleva nuoriso. 1970-luvulla yli puolet ETA:an liittyneistä oli taustaltaan työntekijä ja vain viisi prosenttia heistä oli opiskelijoita. 1980–1990-luvulla suhde oli muuttunut niin, että kolmannes uusista etarroista oli opiskelijoita ja vain 16 prosenttia heistä hankki elantonsa teollisuuden tai palvelualan työntekijänä. ETA:n aktivistit ovat taustaltaan siis muuttuneet niin, että työväenluokasta lähtöisin olevien osuus on jatkuvasti pienentynyt uuden, kasvavan keskiluokan osuuden kasvaessa. Reinares kiinnittää huomiota tässä yhteydessä siihen, että kehitys tapahtui samanaikaisesti, kun ETA:n oli tullut yhä vaikeammaksi rekrytoida riveihinsä uusia militantteja. (Reinares 2001, 43–44 ja 199–200.)

Reinaresin (2001, 46–48) havaintojen mukaan ETA on jäsenkuntansa muutoksen myötä muuttunut järjestönäkin tavalla, jota sen vanhat aktivistit eivät välttämättä pidä hyvänä. He moittivat nuorta polvea historiattomuudesta ja näkemyksen puutteesta:

”Vanhojen ja nykyisten välillä on ero. Nykyisin on sellaisia, joilla ei ole työtä eikä puolisoa ja jotka hakevat aina paikkaa tai porukkaa, jossa tapahtuu. Täytyy olla tekemistä. He ovat lopen kyllästyneitä ja mikä tahansa kelpaa protestoinnin aiheeksi.”

”He eivät ole kokeneet sortoa, he eivät ole eläneet siinä. He ovat lukeneet muutaman kirjan tai kuulleet tarinoita ja tarttuneet niihin. Tai he ovat idealisteja, jotka elävät omassa maailmassaan, jota en pysty tunnistamaan. Elävät Marxin ja Leninin kanssa eivätkä tiedä mistä on kyse. Heillä ei ole harmainta aavistustakaan siitä, mitä on olla juuriltaan baski ja mistä taistelussa on kysymys. He ymmärtävät vain sen, että tämä on Baskimaa (Euskadi). Sanalla sanoen, he eivät ole nationalisteja.”

Reinaresin (mt. 48–49) tulkinnan mukaan Francon kuoleman jälkeen ja Espanjan demokratisoimisen vuosina ETA:an liittyneillä oli vahva usko radikaalin toiminnan

tuloksellisuuteen ja selvä kuva siitä, mitä he tavoittelivat ja miksi he toimivat niin kuin toimivat. Aikakautta leimasi yleinen usko tulevaisuuteen ja halu rakentaa uutta yhteiskuntaa vuosikymmenten diktatuurin jälkeen. Sen sijaan uudempi polvi, joka tuli järjestöön 1990-luvun alkaessa, oli tavoitteidensa ja motiiviansa kanssa eksyksissä, koska koko yhteiskunnallinen tilanne oli toinen ja ETA:n väkivaltaisen toiminnan hyväksyntäkin oli vähentynyt merkittävästi. Toiminnan epämääräiset perustelut taas olivat Reinaresin mukaan osaltaan olleet vaikeuttamassa terrorismista luopumista. Hänen mukaansa järjestön johdon päälinnainen huoli oli sen pitäminen elinvoimaisena ja toiminta hengissä. Tukea näkemykselleen hän saa gipuzkoalaiselta haastateltavaltaan, joka liittyi ETA:an Francon-jälkeisinä vuosina ja oli mukana terroristijärjestön toiminnassa kymmenen vuotta, kunnes joutui vankilaan muun muassa salamurhasta tuomittuna. Hän puhuu järjestön johtoportasta:

”He elävät hyvin. Heillä on paljon valtaa. Nykyään se jolla on valtaa... erityisesti muiden elämään... hän voi sanoa: tapa se, älä tapa sitä; hänellä on rahaa ja hän elää hyvin eikä hänen tarvitse tehdä työtä, sellaisesta asemasta ei voi luopua noin vain.”

2.2. 1990-luvun perintö

1990-luvulla sekä radikaali baskinationalismi että tavalliset ihmiset Baskimaalla ja muualla Espanjassa joutuivat uusien tilanteiden eteen. Omalla tahollaan Espanjan poliisi saavutti merkittäviä läpimurtoja pyrkimyksissään hajottaa ETA:n organisaatio. ETA taas antoi kerta toisensa jälkeen uusia näyttöjä uusiutumiskyvystään. Väkivalta jatkui, mutta samaan aikaan käytiin kulissien takaisia neuvotteluja rauhasta. Kaikille osapuolille uudessa tilanteessa oltiin, kun ermualaisen kunnallispoliitikon kidnappaus ja murha nostattivat satojatuhansia ihmisiä keränneitä mielenosoituksia kaikkialla Espanjassa, myös ETA:n omimmalla alueella Bilbaossa. Koskaan aiemmin eivät kansalaiset olleet niin suurina joukkoina lähteneet osoittamaan mieltään ETA:n väkivaltaa vastaan.

Tämän luvun lähteenä on Elorzan ym:n teos *La Historia de ETA* (2000). Aiempi ETA:n historiasta kertova teos on José María Garmendian kaksiosainen *Historia de ETA*

vuosilta 1979 ja 1980. Tapahtumista löytyy kuvauksia myös kunakin ajankohtana julkaistuista sanomalehdistä.

2.3. Bidartin kriisi

Vuonna 1992 poliisi pidätti kahdessa iskussaan kuutisenkymmentä ETA:n Biskajan iskuryhmään kuulunutta henkilöä. Samoihin aikoihin poliisi purki ETA:n Ranskasta johdetun kiristysrenkaan ja lisäksi kolme järjestön korkeimpaan johtoon kuuluvaa henkilöä pidätettiin Bidartissa Ranskassa. Pidätettyjen joukossa oli ETA:n poliittisen osaston johtaja José Luís Álvarez Santacristina eli *Txelis*. Pari kuukautta myöhemmin pidätettiin vielä kaksi johtohenkilöä, joiden oli määrä paikata Bidartissa järjestön johtoon syntyneet aukot.

Tapahtumien seurauksena ETA joutui siihenastisen historiansa pahimpaan kriisiin. Lyhyessä ajassa merkittävä osa sen toimivista iskuryhmistä sekä järjestön koko korkein johto olivat joutuneet pidätetyiksi. Siihen asti ETA:n jäsenet ja johtajat olivat uskoneet, että poliisi ei pystyisi järjestön organisaatiota hajottamaan. Iskulause *Lepoan hartu ta segi aurrera* eli Siirry kaatuneen toverin paikalle ja jatka eteenpäin oli toiminut myös käytännössä järjestön koko historian ajan. Nyt näytti vakavasti siltä, että tyhjiksi jääneitä paikkoja ei pystyttäisi täyttämään.

Bidartin kriisi vaikutti ETA:n toimintaan laajasti. Järjestön jäsenet ja kannattajat jäivät vaille selviä johtohahmoja ja innostavia esikuvia. ETA:n organisaatio rampautui niin pahoin, että sen korjaaminen kesti kaksi vuotta. Tavallisten kansalaisten elämässä kriisi näkyi poliittisen väkivallan vähenemisenä. ETA ei pystynyt jatkamaan aseellista toimintaansa yhtä vilkkaana kuin aikaisemmin. Terrori-iskujen määrä laski vuoden loppuun mennessä alhaisimmaksi sitten Francon kuoleman vuonna 1975.

Isku oli ETA:n johdolle niin vakava järkytys, että järjestön jäsenistössä jotkut alkoivat kyseenalaistaa aseellisen toiminnan mielekkyyttä. Vankilaan joutunut *Txelis* kysyi pian Bidartin tapahtumien jälkeen laatimassaan kirjoituksessa, löytyykö Baskimaalta vielä riittävän vahvaa uskoa sotapolitiikan jatkamiseen. ”Meidän mielestämme ei”, hän

vastasi. Hänen mukaansa valtiokoneiston sortotoimet kohdistuvat enää niin harvoihin ihmisiin, että ”sotatoimet jäävät pois politiikan teon välineistämme”.

ETA oli syvässä kriisissä, jossa se tunsu jopa jatkuvuutensa olevan uhattuna. Se valitsi strategiakseen väkivallan lietsomisen liekkiin, joka pitäisi järjestön toiminnassa. Kun ETA oli kykenemätön pommi-iskuihin ja salamurhiin, toimintamuodoista jäi jäljelle katuväkivalta. Aiemmin merkitykseltään vähäisenä pidetystä pankkiautomaattien ja bussien polttamisesta ja polttopullojen heittelystä tuli tärkeä toimintamuoto ja keino, joka piti yllä mielikuvaa vaarallisesta terroristijärjestöstä.

Kymmenen polttopulloiskujen vuotta olivat 2000-luvulle tultaessa Domínguezin mukaan kasvattaneet Baskimaalla väkivallan käyttöön tottuneen radikaalin sukupolven, jonka oli vaikea sopeutua sovinnaiseen demokraattiseen järjestelmään. Hän kirjoittaa:

ETA era consciente[...] de que esta actividad paraterrorista iba ”asentando, entre los más jóvenes sobre todo, una cultura de la resistencia armada muy interesante, cimentando una base social ante falsos pacifismos”. (Domínguez 2000, 402.)

ETA oli vakuuttunut [...] siitä, että tämä terrorismin luonteinen toiminta oli istuttamassa – ennen kaikkea nuorison keskuuteen – ”hyvin mielenkiintoisen aseellisen vastarinnan kulttuurin, joka luo vahvan sosiaalisen perustan väärää rauhantahtoisuutta vastaan”.

Tuosta joukosta kasvoivat myös uudet ETA:n varsinaisten iskuryhmien jäsenet.

Yllättävän tilanteen eteen ETA joutui vuonna 1993, kun se kidnappasi sasebastianilaisen Julio Iglesias Zamoran ja vaati hänen vapauttamisestaan maksettavaksi lunnaita. Lukuisat ihmiset alkaen Zamoran johtaman Ikusi-tekniologiayhtiön työntekijöistä lähtivät kaduille osoittamaan mieltään ETA:a vastaan ja siepatun Zamoran vapauttamisen puolesta. ETA, joka oli siihen asti ollut Baskimaan kaupunkien katujen voimahahmo, joutui toteamaan, että rauhaa tahtova kansalaisten enemmistö otti kadut hallintaansa ja jatkoi Zamoran vapauttamista vaativia mielenosoituksiaan päivästä toiseen. Hetken ETA oli vieras omalla maallaan.

ETA oli 1990-luvun alkupuoliskolla yhdessä historiansa käännekohtista. Järjestön johto oli huolissaan radikaalin baskinationalismin tulevaisuudesta. Vuonna 1993 ETA muutti strategiaansa ja kovensi väkivaltaa. Aiemmin ETA:n iskut olivat kohdistuneet poliisiin ja armeijaan, joita se piti Baskimaan miehittäjinä. Nyt ETA alkoi murhata poliitikkoja ja jopa laajensi hyökkäyksensä itseään maltillisempia baskinationalisteja vastaan.

Ensinnäkin ETA halusi kadut jälleen haltuunsa. Vuonna 1995 kaapattuna oli kuljetusyrittäjä José María Aldaya. Torjuakseen Zamoran kaappauksen käynnistämät itselleen epäedulliset mielenilmaukset ETA kävi kaduilla vastahyökkäykseen. Aldayan vapauttamista kannattavia mielenosoituksia häirittiin ja niiden vastapainoksi järjestettiin ETA:a kannattavia mielenosoituksia.

Toiseksi ETA kovensi poliitikkojen vastaista linjaansa ja lisäsi vihollistensa listalle maltillisen baskinationalistisen PNV:n. Hyökkäykset PNV:n toimitiloja vastaan alkoivat. Ei-kansallismielisten puolueiden edustajat joutuivat ETA:n tappolistalle. Ensimmäiset ETA:n uuden strategian uhrin olivat sosialistinen asianajaja Fernando Múgiga Herzog ja oikeistolaisen kansanpuolueen aluejohtaja Gregorio Ordóñez, jotka kuolivat ETA:n luodeista.

Tavalliset ihmiset myös Baskimaalla olivat jo vuosikymmenen puoliväliin tultaessa rohkaistuneet lähtemään kadulle osoittamaan mieltään väkivaltaa vastaan. Todellinen käännekohta oli kuitenkin kansanpuolueen nuoren kunnanvaltuutetun Miguel Ángel Blancon kidnappaus 12. kesäkuuta vuonna 1996. Vaatimustensa toteuttamiseen ETA antoi Espanjan hallitukselle 48 tuntia aikaa, minkä jälkeen ETA uhkasi tappaa vankinsa. Miguel Ángel Blancon kohtalo sai kansalaiset jälleen kaduille, mutta tällä kertaa suurempina joukkoina kuin koskaan aikaisemmin. Kymmenet mielenosoitukset kokosivat satoja tuhansia ihmisiä sekä Baskimaan että muun Espanjan kaupunkien kaduille vaatimaan Blancon hengen säästämistä.

ETA täytti uhkauksensa ja määräajan kuluttua tappoi Blancon kahdella laukauksella niskaan. Blancon kaappauksella ja murhalla ETA aiheutti sen, että pelko joka oli pitänyt ihmiset omissa askareissaan ja poissa kaduilta, murtui lopullisesti. Tapaus oli

käännekohta ja Blancon kotikunnan mukaan sen nostattamaa uutta suhtautumistapaa kutsuttiin Ermuan hengeksi (Espíritu de Ermua).

2.4. Tulitauko

Bidartin kriisi kypsytti ETA:n etsimään rauhanomaista ratkaisua Baskimaan tilanteeseen. Se haki useita neuvotteluyhteyksiä Espanjan hallituksen sekä Baskimaan nationalististen puolueiden kanssa. Baskimaan konfliktin ratkaisemiseksi esitettiin muun muassa niin sanottua norjalaista mallia, jolla viitattiin Norjan johdolla 1990-luvulla käytyihin palestiinalaisten ja Israelin välisiin rauhanneuvotteluihin. Toinen esillä ollut ratkaisu oli Pohjois-Irlannin rauhanneuvottelujen mukainen järjestely, jossa ETA aloittaisi tulitauon ja Baskimaan nationalistiset puolueet yhdessä aloittaisivat neuvottelut Madridin keskushallituksen kanssa poliittisen konfliktin ratkaisemisesta. Pitkin 90-lukua neuvotteluja käytiin, mutta tuloksiin asti ei ennen vuotta 1998 päästy.

Vuoden 1998 tammikuussa kaksi ETA:n jäsentä, salanimiltään *Bermeo* ja *Zuberoa*, ottivat yhteyttä PNV:n euroedustajaan Josu Jon Imaziin Brysselissä ja kertoivat järjestönsä haluavan neuvotella PNV:n kanssa Baskimaan tilanteesta. Samaan aikaan ETA kävi Baskimaalla kovaa kampanjaa Madridin hallitusvastuussa olevaa oikeistolaista kansanpuoluetta (PP) vastaan. Miguel Ángel Blancon murhasta ei ollut kulunut puoltakaan vuotta ja PNV:n johto ei ollut varma, olivatko Bermeo ja Zuberoa liikkeellä omalla vai ETA:n asialla. Lopulta oltuaan yhteydessä ETA:n poliittisena siipenä pidettyyn Herri Batasuna -puolueeseen (HB) PNV aloitti keskustelut suoraan ETA:n kanssa.

ETA:n ja PNV:n välisten neuvottelujen tuloksena maltilliset nationalistit lähensivät suhteitaan radikaaliin Herri Batasunaan ja samalla etäännyivät sosialisteista (PSOE-EE, Partido Socialista de Euskadi–Euskadiko Ezkerra, PSOE Baskimaalla) ja kansanpuolueesta (PP), joita ETA erotukseksi nationalistisista puolueista nimitti espanjalaisiksi (partidos españoles). 12. syyskuuta vuonna 1998 allekirjoitettiin Lizarran sopimus, jolla laaja Baskimaalla toimivien puolueiden ja kansalaisjärjestöjen joukko sopi pyrkivänsä Pohjois-Irlannin rauhanneuvottelujen esikuvan mukaisesti ratkaisemaan

Baskimaan tilanteen. Allekirjoittajina olivat PNV, HB ja Eusko Alkartasuna (EA) sekä puolueita ja järjestöjä Espanjan ja Ranskan Baskimaasta ja Navarrasta. Samaan aikaan Lizarran neuvottelujen aikaan ETA valmisteli tahollaan tulitaukoa.

Lizarran sopimuksen ydin oli käsitys siitä, että Baskimaan konflikti on luonteeltaan historiallinen ja poliittinen. Pohjois-Irlannin mallin mukaan osapuolten oli tunnustettava, että sotilaallista voittoa ei kumpikaan osapuoli voisi saavuttaa, vaan väkivallan jatkaminen vain pitkittäisi tilannetta hamaan tulevaisuuteen. (Acuerdo de Lizarra-Garazi 1998.)

Neljä päivää Lizarran sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ETA ilmoitti aloittavansa yksipuolisen tulitauon. Tulitauko astui voimaan 18. syyskuuta. Julkilausumassaan ETA teki selväksi, että tulitauon ei ollut määrä olla askel kohti rauhaa, vaan sen tarkoitus oli vahvistaa PNV:n, EA:n ja HB:n edellytyksiä neuvotella nationalistien tavoitteista Madridin hallituksen kanssa.

Marraskuun alussa ETA esitti, että sen ja pääministeri José María Aznarin johtaman hallituksen välille luotaisiin pysyvä keskusteluyhteys. ETA ilmoitti myös päättäneensä osallistua rauhanprosessiin suoraan ilman välittäjiä tai välikäsiä. Tätä marraskuun 3. päivän julistusta pidettiin ETA:lta selvänä merkinä muutoksesta sen suhtautumisessa Madridin hallitukseen. Tähän asti Aznar oli ETA:n mielestä vain pyrkinyt voittamaan aikaa ja jatkamaan peräänantamatonta politiikkaa tilanteessa, jossa hänet oli ”pelattu pelistä pois”.

Toukokuun 19. päivänä vuonna 1999 hallituksen ja ETA:n edustajat tapasivat toisensa. Neuvottelut käytiin Sveitsissä ja niihin osallistuivat Espanjan pääministerin edustajina Javier Zarzalejos ja Martí Fluxá sekä ETA:n poliittisen osaston johtaja Mikel Albizu Iriarte, *Antza*, ja Belén González Peñalva. Osapuolet päättivät jättää neuvottelukanavan auki, mutta muita tuloksia keskusteluissa ei saavutettu. Kesäkuussa sekä hallitus että sen jälkeen ETA kertoivat julkisuudessa, että neuvotteluja oli käyty. Heinäkuun lopulle sovittua hallituksen ja ETA:n välistä tapaamista ei kuitenkaan koskaan tullut. ETA oli tyytymätön nationalististen puolueiden omalla tahollaan tekemiin politiikan muutoksiin ja peruutti tapaamisen.

Marraskuussa vuonna 1999 ETA ilmoitti, että sen yksipuolisesti ja toistaiseksi voimassa olevaksi julistama tulitauko päättyy 3.päivänä joulukuuta. Tuon julistuksen jälkeen rauhanaikaa kesti vielä viikkoja. 16 kuukauden jakso ilman kuolonuhreja oli ETA:n historiassa siihen asti pisin sitten vuoden 1971. Tammikuun 21. päivänä vuonna 2000 Madridissa räjähti autopommi, joka tappoi Espanjan armeijan upseerin. Tulitauon päättäneen iskun jälkeen ETA:n pommi- ja salamurhaiskuissa on jälleen kuollut kymmeniä ihmistä. Iskuja ETA teki tuolloin Baskimaan lisäksi Madridissa ja Barcelonassa sekä Andalusian Sevillassa, Málagaassa ja Granadassa. ETA:n strategian muutoksesta (Unzueta 2000, 437) kertoi se, että tapettujen joukossa on ollut myös Baskimaan itsenäisyyttä kannattavia, mutta väkivaltaa vastustavia henkilöitä.

3. TERRORISMI

Terrorismi on tämän työn kannalta keskeisin käsite ja sen erityislaatu poliittisena tekona tarjoaa työlle myös teoreettisen viitekehyksen. Työn tarkoituksena on selvittää ensinnäkin, millaisena ETA tarkasteltavien lehtien sivuilla näyttäytyy ja toiseksi, tulevatko sivuilla esille ETA:n poliittiset tavoitteet eli se, miksi järjestö terrorismia harjoittaa. Tässä kappaleessa on esitelty terrorismin historiaa ja terrorismi-käsitteen sisältöä. Lopuksi on terrorismin erityistapauksena käsitelty valtioterrorismia ja esimerkkinä siitä ETA:a vastaan 1970- ja 1980-luvulla käytyjä väkivaltakampanjoita, jotka voidaan nykytietojen valossa luokitella Espanjan harjoittamaksi valtioterrorismiksi.

Terrorismi on vanha ilmiö alkaen palestiinalaisista sikariuksista ajanlaskumme alkupuolella sekä Persian ja Syyrian asassiineista 1000–1200-luvulla. Itse käsite on peräisin Ranskan vallankumousta seuranneelta, terroriksi kutsutun jakobiinien hallinnon ajalta 1793–1794. Uudemmalta ajalta mainittakoon anarkistinen terrorismi 1800-luvun loppupuoliskolla ja 1990-luvun alussa. (Kts. terrorismin historiasta esim. Paastela 2007, 90–126.) Useimmat ihmiset sanovat tunnistavansa terrorismin, kun sitä kohtaavat tai siitä tiedotusvälineistä lukevat tai kuulevat. Mutta kun heitä pyydetään määrittelemään yksiselitteisesti, mitä se on tai mikä tekee jostakin teosta terroristisen, yhteisen ja yksiselitteisen näkemyksen löytäminen käy pian hankalaksi ellei jopa mahdottomaksi.

Tämä on korostunut 2000-luvulla sen jälkeen, kun Yhdysvallat julisti ”sodan terrorismia vastaan” vuoden 2001 syyskuun 11. päivän tuhoisan terrori-iskun jälkeen. Yhdysvaltain johtamat hyökkäys Afganistaniin ja Irakin miehitys ovat innostaneet lukuisat muutkin valtiot ja toimijat julistamaan terroristisiksi erilaisia, ei-toivottuina pitämiään tahoja ja käymään niitä vastaan osana maailmanlaajuista ”sotaa terrorismia vastaan”. Terrorismin käsite ei kuitenkaan ole tullut selväksi. Vaikeudesta kertoo esimerkiksi se, että Yhdistyneet Kansakunnat ei ole pystynyt laatimaan yhteistä terrorismin määritelmää.

Sen sijaan tutkimuskirjallisuudessa terrorismille on haettu ja enemmän tai vähemmän tyhjentävästi löydetty erilaisia määritelmiä. Yhteistä useimmille näistä määritelmistä on, että terrorismiin niiden mukaan kuuluvat sekä väkivalta että poliittiset tai yhteiskunnalliset tavoitteet (kts. esim. Schmidt ja Jongman 1988, 5–7). Voidaan sanoa, että ne ovat terrorismin edellytys: jos jompikumpi puuttuu, ilmiö ei täytä terrorismin tunnusmerkkejä, vaan on joko tavanomaista väkivaltarikollisuutta taikka tavanomaista yhteiskunnallista tai kansalaistoimintaa. Yleisesti terrorismina pidetään väkivallan tai voimatoimien käyttöä tai niillä uhkaamista poliittisten tai yhteiskunnallisten pyrkimysten edistämiseksi (esim. Russel ym. 1979, 4). Siten tavoitteena ei yleensä ole mahdollisimman suuren aineellisen tuhon tai monien ihmisuhrien aikaansaaminen, vaan tavoitteena on pelon eli psykologisten vaikutusten aikaansaaminen ja varsinaisten poliittisten tavoitteiden edistäminen niiden avulla. (Malkki ja Paastela 2007, 32).

Terrorismiin liitetyt toimintatavat ovat siis yleisen käsityksen mukaan väkivaltaisista tai sellaisilla teoilla uhkaavia. Kumpikin menettelytapa on useimmissa tapauksissa laitton pitäen sisällään sellaisia rikosnimikkeitä kuin murha, tappo, pahoinpitely, laitton uhkaus, kiristys tai vahingonteko, kaikki yleisiä tavanomaisen rikollisuuden muotoja. Jokin kuitenkin erottaa terrorismin tavanomaisesta rikollisuudesta ja se on motiivi. Felipe Sahagun (1997, LXII-LXIII) kirjoittaa:

”Kun terroristiryhmä jättää poliittiset päämääränsä ja alkaa tappaa vain rahan tai koston takia, siitä tulee tavallinen, hyvin tai huonosti järjestäytynyt rikollisjoukkio. Monesti terroristiryhmä halutaankin pelkistää pelkäsi rikollisten ryhmäksi sekoittamalla se ja sen toiminta mafioihin, rikoksiin ja tavallisiin murhiin. Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö terroristijärjestöt toiminnassaan olisi ja tekisi kaikkea tätä,

mutta terrorismia ei voi koskaan ymmärtää, jos vaikenee niistä poliittisista päämääristä tai kieltää taikka vääristelee sellaisia tavoitteita, joita on kaiken terroristisen toiminnan taustalla.”

Tavanomaisella rikollisuudella tavoitellaan välitöntä, henkilökohtaista tai omalle joukolle saavutettua aineellista etua taikka esimerkiksi kostoja tai suurempaa valta-asemaa rikollisryhmien välisessä kamppailussa. Terrorismilla sen sijaan pyritään edistämään jotain laajempaa poliittista tai yhteiskunnallista päämäärää.

Tässä yhteydessä lattea sanonta ”toisen terroristi on toisen vapaustaistelijä” saa oikeutusta olemassaololleen. Parhaat eurooppalaiset esimerkit tästä lienevät IRA (Irish Republican Army), joka vastustaa Pohjois-Irlannin brittihallintoa ja ETA (Euskadi ta Askatasuna), jonka tavoitteena on baskien itsemääräämisoikeus ja seitsemän baskimaakunnan muodostama itsenäinen valtio. Kumpikin on löytänyt perustellusti sekä kannattajansa että vastustajansa ja määrittelynsä joko vapaustaistelijoina taikka terroristeina. Kumpikin on nauttinut edustamaltaan kansanryhmältä saamaansa legitimitettä, mutta toisaalta aiheuttanut täysin sivullisten ihmisten kuolemia ja aineellista vahinkoa sekä sivullisille että vastustamansa valtiollisen järjestelmän osille. Baskimaan Itziarista kotoisin oleva kansatieteilijä Joseba Zulaika esimerkiksi kertoo, kuinka hänen useita nuoruudenystäviään pidettiin heidän yhteisessä kotikylässään oman kylän sankareina, kun he olivat osallistuneet taisteluun ETA:n riveissä. Espanjan tiedotusvälineille he olivat terroristeja ja rikollisia. (Zulaika 1988, xviii ja 62.)

Paul Wilkinson (1979, 103–104), jakaa terroristiliikkeet neljään pääluokkaan jotka ovat 1) nationalistinen, autonominen tai etnistä vähemmistö edustava liike, 2) ideologinen lahko tai salaseura, joka tavoittelee vallankumouksellista oikeudenmukaisuutta tai yhteiskunnallista vapautusta, 3) maanpakolaisten ryhmä, jolla on alkuperäisessä kotimaassaan separatistisia tai vallankumouksellisia tavoitteita ja 4) ylikansallinen, maailmanvallankumousta tavoitteleva ryhmä, jonka jäsenet ja organisaatio ovat kahdesta tai useammasta maasta.

Tässä luokittelussa toistaiseksi menestyksekkäimpiä tavoitteidensa saavuttamisessa ovat olleet nationalistiset tai etnistä vähemmistöä edustavat liikkeet. Wilkinson selittää, että jos terroristiliike voi tukeutua itsensä sorretuksi kokevaan kansanryhmään, sen on

helppo saada tukea autonomia- tai vapautuspyrkimyksilleen. Edelleen, jos kansanryhmästä kaksi kolmasosaa on ryhmää sympatisoivia ja jäljelle jäävä kolmannes peloteltuna ja passiivisena odottaa konfliktille ratkaisua, ryhmää on erittäin vaikea saada kukistettua. Tällaisessa tilanteessa terroristiryhmän on helppo saada käyttöönsä varoja, materiaalia ja piilopaikkoja eikä juuri kukaan paljasta tietoja vastapuolelle. Wilkinson mainitsee esimerkkinä Kyproksen Ethniki Organosis Kypriakou Agoniston -järjestön (EOKA), jonka nujertamisessa saarta miehittävä brittiarmeija ja -poliisi eivät saaneet saaren asukkailta minkäänlaista apua. Tekninen ja aseellinen ylivoima olivat hyödyttömiä tiedoistaan vaikenneiden kansalaisten edessä ja saari itsenäistyi vuonna 1960. (Wilkinson 1979, 104–105.) Vastaavan tapaisessa tilanteessa oli Baskimaan ETA vielä 1970-luvulla, jolloin järjestö nautti tavoitteidensa ansiosta laajaa, vähintäänkin hiljaista hyväksyntää. Väkivallan vaikutusten levitessä koskemaan yhä useammin tavallisia kansalaisia hyväksyntä väheni, mutta ei kokonaan kadonnut.

Vielä 1970-luvulla länsimaissa toimi terroristijärjestöjä, jotka tavoittelivat yhteiskuntajärjestyksen muutosta ja vallankumousta. Tällaisista Wilkinson mainitsee esimerkkeinä saksalaisen Punaisen armeijakunnan (Rote Armee Faction, RAF), italialaisen Punaiset prikaatit (Brigate Rosso), ranskalaisen Action Directin (AD) tai yhdysvaltalaisen Weathermen-järjestön. Wilkinsonin mukaan järjestöt edustivat outoa kahtalaisuutta: niiden kannatus oli väestön keskuudessa äärimmäisen pientä, mutta ne ideologiassaan ja retoriikassaan puhuivat sodasta kansan vallankumouksen puolesta ja kapitalistista imperialismia vastaan. Wilkinson (1979, 107) pitää järjestöjä hieman kärkevästi väkivalta- ja vihakultteina pikemmin kuin erikseen määriteltyjä tavoitteita ajavina radikaalien ryhmittyminä, minkä seurauksena itse terrorismista tulee osa järjestön jäsenten ideologiaa ja elämäntapaa.

Zulaika (1988, 289) itse asiassa tekee kansatieteellisessä tutkimuksessaan juuri edellä kuvatun suuntaisen johtopäätöksen. Hänen mukaansa baskien poliittista väkivaltaa ei voi täysin ymmärtää pelkästään rationaalisin perustein, vaan siinä todellakin on kyse rituaalisesta käyttäytymisestä. Zulaika tosin menee vielä pitemmälle. Hän hakee perustelunsa historiasta, jonka erityispiirteitä hän käsittelee myytin, legendan ja antaumuksen sekä sodan, sankaruuden ja lopulta tragedian näkökulmasta. Edelleen hän selvittää baskimaan maaseudun yhteisöllisyyden erityispiirteiden vaikutusta baskien kansalliseen itseymmärrykseen ja erilaisia esiintymisen, kuten leikkien, pelien ja

voimainkoitosten, metsästyksen ja trubaduurikulttuurin, muotoja baskiyhteisössä. Kansatieteellisillä selvityksillään Zulaika pääsee baskimytologian rituaalien ja poliittisen väkivallan yhteenkietoutumiseen. Hänen mukaansa poliittinen väkivalta Baskimaassa ei pelkisty edes rituaaliksi taikka poliittiseksi, vaikkakin veriseksi teatteriksi, vaan tekijöilleen ja seuraajilleen se on näyteltyä rituaalia merkityksellisempi teko, kulttuuria hengissä pitävä sakramentti. (Zulaika 1988, 295–338, 346 ja 350.)

Wilkinsonin (1979, 108) neljänteen terroristijärjestöjen luokkaan kuuluva, ulkomailta kotiseutuseparatismia harjoittava liike joutuu ottamaan tosissaan huomioon poliittiset realiteetit ja pitämään huolta kannatuksensa ja ennen kaikkea hyväksyntänsä säilymisestä kotiseudullaan. Tämä taas rajoittaa terrorististen menetelmien käyttöä, koska järjestön on säilytettävä puolellaan oman kansansa ja tukijavaltionsa hyväksyntä. Jos järjestö perustaa toimintansa omalle, radikaalille ideologialleen, sen on, kuten mainittua, vaikea saada tukea ympäristöstään. Se saattaa olla epäsuositumpi niin sanottujen omiensa parissa kuin ulkomailta. Wilkinson on sitä mieltä, että terrorismin harjoittaminen omassa maassa käy tällöin vaikeaksi ja järjestö siirtää terroristisen toimintansa ulkomaille. 1970-luvulta alkaen ylempänäkin mainitut terroristijärjestöt ovat olleet yhteydessä keskenään ja tehneet yhteistyötä. Ideologiassaan ne ovat usein jakaneet marxilaiseksi sanomansa aatteet ja taistelun imperialistista kapitalismia vastaan.

Myös Baskimaan ETA määrittelee ideologiansa paitsi vallankumoukselliseksi myös marxilaiseksi. Aktiivisimman poliittisen itsemäärittelynsä aikana 1960 ja -70 -luvulla järjestö myös tulkitsi taistelevansa Baskimaata miehittävää siirtomaavaltaa vastaan, kun se taisteli Espanjan sotilas- ja poliisivoimia vastaan. Näin se tulkitsi kuuluvansa samaan joukkoon kolmannen maailman vallankumouksellisten liikkeiden kanssa. Järjestö on myös tehnyt aktiivista yhteistyötä muun muassa Pohjois-Irlannin IRA:n ja palestiinalaisten PLO:n kanssa. (Kts. ETA:n ideologiasta esim. Elorza ym. 2000 ja siinä erityisesti Garmendia, 120–168 ja Jauregui 211–266.)

Nyttemmin Wilkinsonin neljänteen terroristijärjestöluokkaan kuuluvat, pelkästään ääriivasemmistolaisuudelle perustuvat liikkeet ovat sammuneet ja länsimaisen elämäntavan ja erityisesti Yhdysvaltain vaikutusvallan vastustajan paikan on ottanut islamistiseksi sanottu terrorismi, josta hieman lisää edempänä tässä luvussa.

David C. Rapoport löytää Malkin mukaan (2007, 376–379) 1800-luvun jälkipuoliskolta eteenpäin neljä erihenkisen terrorin aaltoa. Ensimmäinen oli anarkistisen terrorin aalto 1880-luvulta 1920-luvulle. Tuolloin anarkistisina itseään pitäneet ryhmät edistivät asiaansa ”propagandalla tekojen kautta” eli tyypillisimmillään tekivät pommi-iskuja ja salamurhia poliitikkoja tai valtionpäämiehiä vastaan. Osansa anarkistien taktiikassa oli kehittyneellä tiedonvälityksellä. Toinen terrorismin aalto oli kolonialismin vastainen aalto ensimmäisen maailmansodan jälkeen ja varsinkin 1950- ja 1960-luvulla siirtomaiden itsenäistymispyrkimysten yhteydessä. Tyypillisiä olivat iskut siirtomaassa toimivaa poliisia vastaan. Rapoportin mukaan ajatuksena oli, että kun poliisi näyttää menettävän tilanteen hallinnan, siirtomaaisännän on marssitettava paikalle oma armeijansa. Edelleen ajatus kulki niin, että niin brutaalin keinon käyttäminen kääntäisi yhä enemmän kansaa siirtomaaisäntää vastaan. (Vrt. Baskimaan ETA.) Kolmannen aallon käynnisti Vietnamin sota. Yhdysvaltain vaikeudet ja vietnamilaisten voitot herättivät ajatuksen siitä, että vahvatkin länsimaat olisivat haavoittuvia ja niiden hallinnot olisivat kaadettavissa. Lisäksi televisio toi tehokkaasti kaiken kansan nähtäviksi sodan todellisuuden ja siinä harjoitetun tarpeettoman julmuuden, mitkä asettivat monien silmissä outoon valoon länsimaiden edustamat arvot. 1960–1970-luvulla useissa maissa syntyi vasemmistolaisia liikkeitä, joita elähdytti ajatus vallankumouksellisesta taistelusta kolmannen maailman vapautusta tavoittelevien liikkeiden rinnalla. Näiden länsimaisten terroriliikkeiden keinovalikoimiin kuuluivat kidnappaukset ja salamurhat sekä aivan uutena lentokonekaappaukset. 1980-luvulla uuden vasemmiston liikkeet hiipuivat käytännössä olemattomiin, mutta neljäs, kansainvälisen terrorin aalto oli jo nousemassa. Neljännen aallon liikkeiden julki lausuttuna toiminnan motiivina ja niiden tavoitteleman uuden järjestyksen perustana on uskonto. Useimmin nämä liikkeet tunnustautuvat maailmankatsomukseltaan islamistisiksi, vaikka muitakin uskontoja ideologiansa osana käyttäviä liikkeitä on noussut tässä uskonnollisessa terrorin aallossa. Näille liikkeille tyypillisiä ovat isot iskut sotilas- ja hallintokohteisiin tai ylipäätään paikkoihin, joiden iskujen tekijät katsovat edustavan tuomittavaa länsimaisuutta, kuten esimerkiksi disko Balissa. Uskonnollisten perusteluiden myötä itsemurhaiskut ovat yleistyneet. Kun iskun tekijän pakenemisestä eikä edes henkiin jäämisestä ei tarvitse huolehtia, tulevat aiempia aaltoja suuremmat, tuhoisammat ja näyttävämmät iskut mahdollisiksi. Näistä esimerkkeinä jo mainittu Bali vuonna 2002, iskut amerikkalais- ja ranskalaisjoukkoja vastaan Beirutissa vuonna 1983,

Madridin junapommi-iskut vuonna 2004 sekä tähänastisen historian tuhoisin terroriteko, syyskuun 11. päivän iskut vuonna 2001 Yhdysvalloissa.

Malkki (2007, 380) kirjoittaa, että viimeksi mainittujen syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen on vallinnut sellainen tunne, että terrorismi olisi muuttanut olennaisesti muotoaan aiempaan verrattuna. On puhuttu uudesta terrorismista erotuksena vanhasta, jota olisivat tyypillisimmillään edustaneet Rapoportin kolmannen aallon, lähes poikkeuksetta poliittisia tavoitteita ajaneet liikkeet. Näiden liikkeiden tekemille iskuille tyypillistä olivat mahdollisimman suuren julkisuuden tavoittelu, mutta ei välttämättä mahdollisimman suuren uhrimäärän aikaansaaminen. Uuden terrorismin tyypillisenä piirteenä taas on pidetty sen uskonnollista motiivointia, verkostomaisuutta ja suurimman mahdollisen uhriluvun aikaansaamista. Kirjoittaja kuitenkin kyseenalaistaa julkisuudessa tavallisen näkemyksen terrorismin uudellaisuudesta. Vaikka uskonnollisesti motivoituneiden liikkeiden määrä ja iskujen tuhoisuus ovatkin kasvaneet, ei Malkin mukaan ole välttämättä aiheellista kutsua näitä piirteitä uusiksi tai liioitella uuden ja vanhan terrorismin eroja. Ensinnäkin, uskonnollisesti motivoitunutta terrorismia on ollut ennenkin. Toiseksi, verkostomainen organisaatio on ollut käytössä jo monilla vanhoiksi miellettyillä liikkeillä. Esimerkiksi Baskimaan ETA on aikanaan verkostoitunut muun muassa Pohjois-Irlannin IRA:n ja palestiinalaisten PLO:n kanssa (Domínguez 2000, 291). Kolmanneksi, iskujen tuhoisuuden kasvuun osaltaan vaikuttaa se tiedonvälitykseen liittyvä seikka, että sekä uutisten tekijät että yleisö turtuvat näkemäänsä ja siksi vaikuttavuuden eli julkisuuden saavuttamiseksi terroristien pitää tehdä jotakin aiempaa näyttävämpää ja järkyttävämpää.

Kuten tämän kappaleen alussa mainittiin, syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen Yhdysvaltain käynnistämä ”sota terrorismia vastaan” on tuonut terrorismin torjunnasta puhumisen kansainvälisen ja kansallisenkin politiikan arkipäivään. Mutta kuten terrorismin tutkimuksen historia todistaa, itse terrorismi ilmiönä ei ole muuttunut niin, että olisi perusteita puhua erityisestä, 2000-luvulla alkaneesta terrorismin aikakaudesta.

3.1. Valtioterrorismi

Terminä terrorin ja terrorismin juuret ovat Ranskan suuressa vallankumouksessa, jolloin terroria (*la terreur*) käytettiin nimityksenä jakobiinien hallinnosta vuosina 1793–1794. Tuolloin valtaapitävät pitivät huolta valta-asemastaan giljotiinin avulla. Hallinnon vastustajia tai vain sellaisiksi epäiltyjä vangittiin ja teloitettiin sankoin joukoin. Malkki ja Paastela kirjoittavat (2007, 22–23), että tarkoituksena oli paitsi vakiinnuttaa uuden hallinnon valta myös antaa varoitus siitä, mitä hallinnon vastustamisesta voi seurata. Edelleen, terrorin käsite nivoutui yhteen hyveen ja demokratian käsitteen kanssa. Vallankumouksen kärkihahmo, Maximilien Robespierre oli heidän mukaansa sitä mieltä, että siinä, missä hyve oli olennainen osa hallintoa rauhan aikana, terrorin käyttäminen oli vallankumouksen yhteydessä välttämätöntä demokratian voiton varmistamiseksi.

Bruce Hoffman (1998, 25) tekee merkittävän eron terrorin ja terrorismin välillä. Kumpikin ilmiö liittyy kiinnostavana sivujuonteena erityisesti baskiterrorismin historiaan, kuten luvussa 3.2. käy ilmi. Terrorilla Hoffman tarkoittaa hallitusten harjoittamaa, yleisimmin oman maansa asukkaisiin kohdistamaa väkivaltaa. Terrorismilla hän taas tarkoittaa jonkun muun kuin valtiollisen toimijan harjoittamaa terroristista väkivaltaa. Suomen kieleen ei kuitenkaan ole vakiintunut käsitteellistä eroa terrorin ja terrorismin välille, vaan sanoja käytetään toistensa synonyymeinä. Sen sijaan valtion tai sitä edustavan toimijan harjoittamaa terroristista toimintaa kutsutaan valtioterrorismiksi. Espanjan korkeimman oikeuden tuomari Baltasar Garzón korostaa – kuin luvussa 3.2. käsiteltyä GAL:a tarkoittaen – valtioterrorismia olevan, kun kansakunnan toimeenpanovalta organisoi tai käyttää valtion omaa koneistoa oikeudettoman väkivallan harjoittamiseen tarkoituksenaan torjua terroristijärjestöjen väkivaltaa siksi, että hallitus on siihen laillisin keinoin kykenemätön (Garzón 1997, XVII). Valtioterrorismia ovat sekä jakobiinien että Garzonin, eri näkökulmista mainitsemin, hyviksikin katsottavien tavoitteiden saavuttamiseksi käyttäneet kautta aikain monet vallanpitäjät, kuten historiasta tiedämme ja esimerkiksi Espanjan kohdalla seuraavassa käy ilmi.

3.2 Espanjalaista valtioterrorismia: Batallón Vasco Español ja Grupos Antiterroristas de Liberación

Tässä luvussa kerrotaan esimerkkinä valtioterrorismista siitä, miten Espanjan valtiovalta käytti 1980- ja 1990-luvulla terrorismin keinoja terrorismin kitkemiseksi. Grupos Antiterroristas de Liberación (GAL) on nimi, jonka takana Espanjan hallitus kävi 1980-luvun puolivälissä niin sanottua likaista sotaa ETA:a vastaan. Liikkeen nimissä siepattiin ja salamurhattiin ETA:n jäseniksi epäiltyjä ihmisiä Ranskan Baskimaalla. ETA oli siihen asti voinut pitää Baskimaan Ranskan-puoleisia osia eräänlaisena turvapaikkanaan, missä sen jäsenet saattoivat asua ja missä ETA myös saattoi järjestellä toimintaansa ilman suurta huolta Espanjan poliisista (Domínguez 2000, 290–291; Sahagún 1997, LXII). GAL ei kuitenkaan ollut mikään yksittäistapaus, vaan valtioterrorismilla oli baskialueilla jo perinteitä.

Kenraali Francisco Francon hallitsema Espanja ei ollut demokraattinen oikeusvaltio ja sen käyttämät menetelmät ei-toivottuina pitämiensä ilmiöiden kitkemiseksi olivat sotilasvaltiolle ominaisesti suorasukaiset. 1970-luvun alkuvuosina vahvistui diktatuurinvastainen liikehdintä Espanjassa. Sen vastapainoksi vahvistui myös äärioikeistolainen toiminta. Syntyi sellaisia militanttiliikkeitä kuin Fuerza Nueva de Blas Piñar tai Guerrilleros de Cristo Rey. Edellinen tunnustautui aatteiltaan ”Francoa francolaisemmaksi” ja jälkimmäinen muun muassa järjesti ”punaisten pappien” pahoinpitelyitä. Järjestöt toimivat silloisessakin yhteiskuntajärjestyksessä laillisuuden rajamailla, mutta niillä oli toiminnalleen valtiovallalta ainakin hiljainen suostumus. Vallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä koettelivat samaan aikaan lukuisat lakot ja mielenosoitukset sekä ETA:n aseelliset operaatiot Baskimaalla. Poliisin voimavarat osoittautuivat kiivaan liikehdinnän laajetessa ja yleistyessä perin rajallisiksi. Paddy Woodworth kirjoittaa (2002, 32–33), että tässä tilanteessa amiraali Carrero Blanco, Francon vahvin seuraajaehdokas, teki sen johtopäätöksen, että ensinnäkin eri aselajien ja poliisiyksikköjen tiedustelutieto on koottava yhteen ja toiseksi oikeistovoimien ”hallitsematon” väkivalta on saatava hallintaan ja hyödyllisesti ohjailtavaksi. Tätä tarkoitusta varten Carrero Blanco ehti perustaa SECED:n (Servicio Central de Documentación de la Presidencia del Gobierno) ennen kuin ETA:n huolellisesti suunnittelema pommi-isku tappoi hänet ja järkytti Francon hallinnon

turvallisuudentunnetta. SECED:n korvasi Francon kuoleman vuonna 1975 jälkeen ja Espanjan demokratisoimisen käynnistyttyä CESID (Centro Superior de Información de la Defensa). SECED:n ja CESID:n luomat verkostot olivat avainasemassa, kun baskialueilla käytiin epävirallisin keinoin ETA:a vastaan 1970-luvun loppupuoliskolla ja uudestaan 1980-luvun puolivälissä. Kuten Woodworth (2002, 430) huomauttaa, valtioterrorismista puhuttaessa tässä on oleellista se, että SECED ja CESID olivat tietoineen suoraan yhteydessä pääministeriin.

Ensimmäistä likaista sotaa ETA:a vastaan käytiin Espanjan ja Ranskan maaperällä vuosina 1975–1981. Sopivia väkivallan tekijöitä hakeutui tuohon aikaan Francon Espanjaan, heitä löytyi Italiasta paenneista *Ordine Nuovon* tai *Avanguardia Nazionalen* uusfasisteista ja ennen kaikkea Algerian sodan jäljiltä OAS:n ranskalaisotilaista. Samanmielisesti ajattelevia henkilöitä tuli myös Latinalaisesta Amerikasta *Alianza Anticomunista Argentinan* riveistä ja Espanjan omien poliisi- ja sotilasvoimien äärioikeistolaisista jäsenistä. Woodworth (2002, 34) kirjoittaa, että tällaisen taustan omaavat henkilöt sopivat uusiin tehtäviinsä paremmin kuin tavalliset, palkkasotilaana elantonsa hankkivat väkivallan ammattilaiset, sillä äärioikeistolaisen ideologian elähdyttäminä he olivat määrättyyn rajaan asti luotettavampia kuin rahalla ostettavat virkaveljensä. Monella ulkomailta tulleella aktivistilla oli lisäksi rasitteenaan kotimaasta lähetetty karkotuspyyntö tai puutteellinen oleskelulupa Espanjassa, jotka taas vahvistivat heidän halukkuuttaan pyrkiä Espanjan poliisin suosioon. Edelleen tavallisiin rikollisiin verrattuna heillä oli etunaan sotilaskoulutus ja varsinkin keskimääräistä parempi räjähteiden tuntemus.

Ensimmäinen likainen sota alkoi vuoden 1975 kesäkuussa, kun erään ryhmän oli määrä murhata ETA:n johtoon kuulunut José Antonio Urrutikoetxea eli Josu Ternera. Isku kuitenkin epäonnistui, kun yksi ryhmän jäsenistä sai surmansa omaa räjähdettään käsitellessään ja Ranskan poliisi otti kiinni loput. Syksyllä, joitakin päiviä ennen Francon 20. marraskuuta tapahtunutta kuolemaa, isku toista ETA:n johtajaa vastaan jäi tuloksettomaksi. Vuoden 1976 maaliskuussa kolmaskin murhayrityksen kohde selviytyi, mutta hänen puolisonsa loukkaantui vakavasti. Iskujen tekijäksi ilmoitettiin *Batallón Vasco Español* (BVE). *Anti-Terrorismo ETA* (ATE) ja *Acción Nacional Española* (ANE) olivat myös nimiä, joiden suojissa baskinationalismin ja muunkin epätoivotun liikehdinnän vastaisia iskuja tehtiin, mutta BVE näyttäytyi likaisen sodan keskeisimpänä

järjestönä. Sen nimissä tehtiin salamurhia ja pommi-iskuja, joissa sai surmansa ja loukkaantui useita henkilöitä. (Woodworth 2002, 34–35 ja 44.)

Asetelmasta kertoo Woodworthin (2002, 30–32) kuvailema isku El Hendayais -baariin marraskuussa vuonna 1980 Hendayassa Ranskan Baskimaalla. Pienessä baarissa oli illansuussa nelisenkymmentä ihmistä, joukossa lapsia, kun kaksi henkilöä tuli sen ovelle ja alkoi ampuu sisälläolijoita. Kaksi henkilöä sai surmansa ja yhdeksän loukkaantui vakavasti. Kahta haavoittunutta lukuun ottamatta kenelläkään ei ollut tekemistä ETA:n kanssa. Ampujat, kaksi miestä, juoksisivat lähistölle pysäköityyn vihreään Renault 18 - henkilöautoon ja pakenivat kolmannen ohjaamina kohti Espanjan rajaa. Hetkeä myöhemmin samanlaisen vihreän Renaultin nähtiin sivuuttavan Ranskan raja-aseman kovalla vauhdilla ja törmäävän päin Espanjan-puoleiselle raja-asemalle pysäytettyä autoa. Poliisin ja siviilikaartin ympäröimä kolmikko nousi autosta kädet ylhäällä, yksi heistä antoi poliisille paperilapulla puhelinnumeron ja vakuutti työskentelevänsä Espanjan poliisin lukuun. Autosta löytyi kivääri ja neljä pistoolia. Rajapoliisi soitti saamaansa numeroon, joka osoittautui hiljattain perustetun *Mando Único para la Lucha Contraterroristan* (MULC) johtajan Manuel Ballesterosin puhelinnumeroksi. Ballesteros oli työskennellyt poliisijohtajana Bilbaossa ja San Sebastianissa ja häntä pidettiin uuden, terrorisminvastaisen yksikön parhaana ETA-tuntijana. Rajapoliisin puhelimesta saamat ohjeet olivat selvät: Unohtakaa asia, kukaan ei ole nähnyt tai kuullut mitään. Ranskan-puoleiselta raja-asemalta kuuluneista vastalauseista huolimatta kolmikko jatkoi matkaansa. Myöhemmin Espanjan sisäministeri ilmoitti Ranskan ulkoministerille, että pian ampumavälikohtauksen jälkeen rajan täydellä vauhdilla ylittäneet miehet olivat poliisin luotettuja, joiden henkilöllisyyttä ei ollut syytä paljastaa ja että heillä ei ollut tekemistä Hendayais-baarin tapahtumien kanssa.

Vastaavia vaikeuksia Ranskan poliisi kohtasi usein yrittäessään selvittää maaperällään tapahtuneita rikoksia. Tutkintapyynnöt Espanjaan tuottivat kehnosti tuloksia tai Espanjan poliisi ilmoitti olevansa tietämätön henkilöistä, joista ranskalaiset virkaveljet olivat kiinnostuneita. BVA:n murhat ja pommi-iskut jatkuivat Ranskan ja Espanjan puolella vuoteen 1981 asti. Eräistä myöhemmistä oikeudenkäynneistä huolimatta vuosien 1975–1981 ensimmäisen likaisen sodan tapahtumia ei ole Espanjan oikeuslaitoksessa perusteellisesti selvitelty eikä vastuullisia johtajia tuomittu. (Woodworth 2002, 43–44.)

Jos oli Ranskan viranomaisilla vaikeuksia saada kaipaamia tietoja espanjalaisilta virkaveljiltään, oli Espanjan hallituksellakin omat hankaluutensa ranskalaisten kanssa. ETA pystyi edelleen 1980-luvulla pitämään Ranskaa eräänlaisena turvasatamana, jossa sillä oli asuntojen lisäksi materiaalikätköjä ja jossa se saattoi kohtuullisen rauhassa suunnitella toimintaansa ja iskujaan. Francon kuolemasta oli vuonna 1983 kulunut lähes kahdeksan vuotta, Espanja oli saanut demokraattisen perustuslain vuonna 1978, Baskimaalle ja Katalonialle oli annettu autonominen asema ja pääministeriksi oli oikeistohallitusten jälkeen valittu sosialisteja edustava Felipe González. Samaan aikaan ETA:n pommi- ja salamurhakampanja jatkui näyttäen historiansa tuhoisinta satoa. Kuten Sagrario Morán (1997, 396) kirjoittaa, Espanjan sosialistien oikeistolaisilta edeltäjiltään saama perintö suhteissa Ranskaan ei ollut paras mahdollinen. Kun Espanjan uuden sosialistihallituksen sisäministeri José Barrionuevo Pariisissa ensimmäisen kerran tapasi ranskalaisen virkaveljensä Gaston Defferren vuoden 1983 huhtikuussa ja esitti tälle listan Ranskan puolella olevista ETA:n johtajista, Defferre viittasi listalle kintaalla ja sanoi tietojen olevan vanhentunutta propagandaa. ”Teidän on etsittävä heitä Espanjasta”, Defferre sanoi. Saman toisti Ranskan Madridin-suurlähettiläs Pierre Guidoni: ”ETA:n johtajat eivät ole Ranskassa, he ovat Bilbaossa”. (Morán 1997, 173–179; Woodworth 2002, 88.)

Suhteet kuitenkin alkoivat pian parantua ja maiden välinen terrorisminvastainen yhteistyö käynnistyi. Suhteiden parantumiseen liittyi Espanjan hallituksen ahkera diplomaattinen kampanja, jolla se yritti vakuuttaa ranskalaisen vastapuolensa terrorismin vastaisen yhteistyön tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä.

Tässä ilmapiirissä alkoi toinen likainen sota, jota käytiin GAL:n nimissä vuosina 1983–1986 (Morán 1997, 397). Lokakuussa vuonna 1983 GAL sieppasi Bayonassa Joxean Lasan ja Joxi Zabalán, jotka olivat muuttaneet Ranskan puolelle turvaan Espanjan poliisilta. Heidän ruumiinsa löytyivät puolitoista vuotta myöhemmin kaukana Ranskan Baskimaalta, läheltä Espanjan Alicantea, mutta ne tunnistettiin vasta vuonna 1995. Joulukuussa vuonna 1983 GAL iski seuraavan kerran, kun se sieppasi Segundo Mareyn kotoaan Ranskan Hendayasta. Kymmeneen päivään hänen kohtalostaan ei tiedetty mitään, kunnes Ranskan poliisi sai puhelimitse vihjeen, jonka mukaan Ranskan ja Espanjan rajalla oli mies pulassa. Puhelun perusteella Segundo Marey löytyi

köytettynä ja taskussaan GAL:n tunnuksella varustettu kortti, jossa luki: *Vous aurez bientot des nouvelles du GAL* eli Kuulette pian lisää GAL:sta. Donostialainen radioasema sai vastaavasti julkilausuman, jossa viitattiin sieppaukseen:

”Ottaen huomioon viime aikoina lisääntyneet murhat, kiristykset ja sieppaukset, joita terroristijärjestö ETA tekee Espanjan maaperällä, mutta Ranskasta ohjailten, olemme päättäneet tehdä tästä lopun.

Grupos Antiterroristas de Liberacion (GAL, Terrorismin vastaiset vapautusryhmät) on perustettu tätä varten ja lausuu:

1. Jokaiseen terroristien tekemään murhaan vastataan tarpeen vaatimalla tavalla: yksikään uhri ei jää kostamatta (*sin respuesta*).
2. Julistamme ajatuksenamme hyökätä Euroopan-laajuisesti Ranskan etuja vastaan, koska sen hallitus on vastuussa siitä, että sallii terroristien rangaistuksetta toimia maaperältään.
3. Hyvän tahdon eleenä ja vakuuttuneina siitä, että Ranskan hallitus arvostaa ellettämme, vapautamme Segundo Mareyn, jonka järjestömmme pidätti seurauksena yhteistyöstään ETA:n kanssa. Kuulette lisää GAL:sta.” (Woodworth 2002, 71; Morán 1997, 179–180.)

Viesti oli selvä. GAL halusi vastata ETA:lle silmä silmästä -periaatteella, mihin BVE 1970-luvun jälkipuoliskolla oli jo pyrkinyt. Lisäksi, GAL antoi ymmärtää keskittävänsä iskunsa Ranskan puolelle. Segundo Mareyn kohdalla GAL tosin erehtyi henkilöstä. Lasa ja Zabala olivat ETA:n aktivisteja, mutta Segundo Marey oli aiemmin Ranskaan muuttanutta, etarroja edeltävää siirtolaispolvea, joka ei ollut mukana terroristijärjestön toiminnassa. GAL:n kohteena oli samalla kadulla asuva, etarrojen rajanylityksiä avustava Mikel Lujua. (Woodworth 2002, 68–69.) Pian Segundo Mareyn vapauttamisen jälkeen ETA tappoi muutaman päivän välein kaksi poliisia San Sebastianissa. GAL:n lupaama vastaus tuli pian, kun se jälkimmäistä iskua seuraavana päivänä ampui Ranskassa, lähellä rajaa sijaitsevan kylän Kayetenia-baarissa ETA:laisen Ramón Oñaederran, *Kattun*. Runsas viikko myöhemmin GAL ampui kuolettavasti ETA:n

keskeistä jäsentä Mikel Goikoetxea Elorriagaa, *Txapela*, joka kuoli vammoihinsa sairaalassa. (Mt. 73 ja 78.) Woodworth kirjoittaa (mt. 81) GAL:n teoillaan todistaneen, että ETA:n oli otettava se mukaan laskuihinsa: GAL oli lyhyen ajan sisällä kaksi kertaa tappanut ETA:n aktivistin Ranskan puolella, mikä osoitti, että sillä oli hallussaan sekä hyvät tiedustelutiedot että taitoa ja välineitä onnistuneiden iskujen tekemiseen.

Seuraavien viiden vuoden aikana GAL:sta tuli ihmishengillä mitattuna Ranskan lähihistorian tuhoisin terroristijärjestö. Sen surmakampanja oli maassa vertaansa vailla ja asetti maan hallituksen tukalaan tilanteeseen: näytti siltä, että Ranskan turvallisuusviranomaiset hyvin heikosti pystyivät valvomaan, mitä maan eteläosissa tapahtui. GAL:n noin neljässäkymmenessä iskussa sai surmansa 27 ihmistä. Yhtä lukuun ottamatta kaikki surmatyöt tehtiin Ranskan puolella. ETA:n kiristäessä turvatoimiaan GAL:n iskujen kohteeksi joutuivat varsinaisten etarrojen ohella heidän perheenjäsenensä ja järjestön tukijat tai sympatisoijat. Vaaravyöhykkeeseen joutuivat nekin, jotka asioivat samoissa baareissa kuin ETA:n ”pakolaiset”. (Woodworth 2002, 499–502; Morán 1997, 181–182.)

Ensimmäinen viite Espanjan viranomaisten osuudesta GAL:n muodostamiseen ja toimintaan tuli esille jo sen ensimmäisten iskujen jälkeen. Bayonan poliisi otti vuoden 1983 joulukuussa kiinni entisen legioonalaisen Pedro Sánchezin, jota se epäili osallisuudesta Segundo Mareyn sieppaamiseen. Sánchezin hallussa oli Bilbaon poliisijohdon puhelinnumero (Morán 1997, 183). Sánchez kielsi syyllisyytensä ja kuoli pidätettynä, ennen kuin juttu ehti oikeuteen asti (Woodworth 2002, 502). Vuoden 1985 aikana GAL toimi aktiivisesti surmaten 11 ihmistä ja haavoittaen kymmentä. Ranskan poliisi otti kiinni useita henkilöitä teoista epäiltyinä. Tutkimukset iskujen teettäjistä eivät kuitenkaan edenneet ennen kuin helmikuussa vuonna 1986, kun Ranskan poliisi otti kiinni portugalilaisen palkkamurhaajan Paulo Fontes Figueiradon ammuskelun seurauksena. Figueirado oli ensimmäinen, joka suoraan nimesi espanjalaisen apulaiskomisarion José Amedon osalliseksi palkkaamiseensa (mt. 502–503). Amedon nimi tuli esille pian uudelleen, kun GAL:n toisen pyssymiehen Pierre Frugolin kuvaileman, palkkaajakseen nimeämän henkilön tuntomerkit vastasivat hyvin läheisesti espanjalaispoliisia. Bayonan tutkintatuomari Christophe Seys antoi Amedosta pidätysmääräyksen. Frugoli ja Lucien Mattei olivat ampuneet vuonna 1985 Paussa Monbar-hotellin baarissa neljä ETA:n jäsentä. Mattein syyllisyys oli helposti

todistettavissa, sillä hänen toinen kenkensä oli tahriintunut uhrien vereen (Morán 1997, 184). Pari kuukautta myöhemmin bayonalainen tutkintatuomari antoi Amedosta kansainvälisen pidätysmääräyksen epäiltynä yhteyksistä kaksi vuotta aiemmin Batxoki-baarissa Bayonassa tehtyyn ammuskeluun, jossa kuolonuhreilta vältyttiin, mutta kaksi aikuista sekä kolmi- ja viisivuotias lapsi haavoittuivat (Morán 1997, 184; Woodworth 2002, 151–152 ja 503).

José Amedon ja toisen poliisin, Michel Domínguezin nimet nousivat toistuvasti esille Ranskan poliisin kuulusteluissa ja tapahtumia selvittävien sanoma- ja aikakauslehtien sivuilla (Morán 1997, 185; Woodworth 2002, 503). Espanjassa asiasta käynnisti omat tutkimuksensa vuonna 1988 korkeimman oikeuden tuomari Baltasar Garzón, joka syytti poliiseita portugalilaisten palkkamurhaajien rekrytoimisesta tekemään terrori-iskuja GAL:n nimissä Ranskan puolella ja sisäministeriön erityisrahaston (*fondos reservados*) varoilla eli valtion varoin. Amedo ja Domínguez olivat poliisin terrorisminvastaisen yksikön (*Brigada Antiterrorista*) jäseniä, mikä herätti epäilykset siitä, että perimmiltään maan hallitus olisi GAL:n terrorismin takana. Syytöksiin hallituksen osuudesta vastasi turvallisuudesta vastannut valtiosihteeri Rafael Vera: ”Meillä ei ole eikä meillä ole koskaan ollut tämänkaltaisia iskujoukkoja. Se mitä tapahtuu on, että ETA on hankkinut itselleen niin paljon vihollisia, että heistä kuka tahansa saattaa olla tämän takana.” Baskimaalla sijaitsevassa Gipuzkoan maakunnassa Madridin hallitusta edustava kuvernööri Julen Elgorriaga vastasi kysymykseen, kuka on GAL:n takana: ”GAL on vastaus ETA:n salamurhiin.” (Morán 1997, 185.)

Muutama vuotta myöhemmin, huhtikuussa 1993 Amedo ja Dominguez saivat 108 vuoden vankilatuomiot syyllisinä useisiin Ranskan puolella tehtyihin iskuihin, mutta vapautettuina syytteistä terrorismista ja GAL:n jäsenyydestä. Garzónin tutkimukset etenivät tuomituista poliisimiehistä turvallisuuskoneiston hierarkiaa ylös ja tutkintavankeuteen astuivat helmikuussa 1995 entinen valtiosihteeri Rafael Vera ja Baskimaan sosialistien entinen pääsihteeri Ricardo García Damborenea epäiltyinä osallisuudesta Segundo Mareyn sieppaukseen. Joxean Lasan ja Joxi Zabalan ruumiit lopulta tunnistettiin ja heidän murhansa tutkimukset aloitettiin jälleen. Jäljet johtivat Guardia Civilin Intxaurrondon-kasarmille San Sebastianissa. Damborenea ja eräät muut myönsivät osallisuutensa Segundo Mareyn sieppaamiseen ja syyttivät edelleen hierarkiassa ylempänä Rafael Veraa ja entistä sisäministeriä José Barrionuevoa

osallisuudesta tekoihin. Damborenea sanoi pääministeri Felipe Gonzálezin henkilökohtaisesti antaneen hyväksyntänsä GAL:n strategialle. Elokuussa Garzón sai valmiiksi tutkimuksensa Segundo Mareyn sieppauksesta, minkä ansiosta Barrionuevoa kansanedustajana suojannut parlamentaarinen koskemattomuus purkautui. Garzón esitti syytteet useita poliiseja ja korkeita virkamiehiä vastaan sekä lausui, että hänen näkökulmastaan syytökset pääministeri Felipe Gonzálezin osuudesta likaiseen sotaan olivat ”uskottavia” (*”creibles”*). Lasan ja Zabalan tutkimukset johtivat epäilyksiin Guardia Civilin kenraalin ja Intxaurrondon komentajan, Enrique Rodríguez Galindon ja Gipuzkoan entisen kuvernöörin Julen Elgorriagan osuudesta etarrojen sieppaukseen, kiduttamiseen ja murhaan. Toukokuussa Galindo vangittiin epäiltynä Lasan ja Zabalan murhan järjestämisestä. Heinäkuussa 1998 Espanjan korkein oikeus tuomitsi muun muassa Barrionuevon, Veran ja Sancristóbalin vankeuteen Segundo Mareyn sieppauksesta ja julkisten varojen väärinkäytöstä. Heidät kuitenkin vapautettiin syytteistä aseistettuun rikollisryhmään (*banda armada*) kuulumisesta. Lopulta syyskuussa José Barrionuevosta tuli ensimmäinen Felipe Gonzálezin hallintokauden ministeri, joka joutui vankilaan. Lasa ja Zabala katosivat vuonna 1983, mutta vasta kolmetoista vuotta myöhemmin, huhtikuussa 2000 kenraali Galindo ja eräät muut Guardia Civilin jäsenet tuomittiin vankeuteen heidän sieppauksestaan ja murhastaan. Galindokin kumppaneineen vapautettiin syytteistä rikollisryhmään kuulumisesta. (Woodworth 2002, 502–507.)

Edellä on kuvattu eräitä vaiheita tutkimuksista, joita 1990-luvun loppupuolella GAL:n toiminnan takia tehtiin. Tutkimukset johtivat toistuvasti Espanjan hallituksen kannalta kiusallisen ylös virkakoneistossa ja sitä kautta vallassa oleviin poliitikkoihin. Luultavasti erittäin tärkeä osansa siinä, että toisen likaisen sodan tutkimukset edistyivät siinäkin määrin kuin ne tekivät, oli tiedotusvälineillä. Erityisesti sanomalehti *El Mundo* ja aikakauslehti *Diario 16* sekä eräät muutkin lehdet selvittivät omin voimin paljon GAL:n taustoja ja toivat niitä julkisuuteen ja tutkintaviranomaistenkin tietoon. Kaikkien noiden vuosien aikana ei silti lopultakaan selvinnyt, kuka ja ketkä pohjimmiltaan GAL:n takana olivat. Julkisuudessa puhuttiin salaperäisestä Herra X:stä, jolla viitattiin korkeimpaan valtiojohtoon eli pääministeri Felipe Gonzáleziin. Aihetodisteita hallituksen ja pääministerin aktiivisesta roolista likaisen sodan käynnistämisessä tuli tutkimusten aikana esiin runsaasti ja sellaisia viittauksia esittävät hieman eriluonteisissa teoksissaan myös Morán ja Woodworth.

Jos terroristisen toiminnan menestyksen mittarina pidetään sitä, että se saa aikaan muutoksen toisten ja kolmansienkin osapuolten toiminnassa, GAL:ia voidaan pitää melko menestyksekkäänä. GAL ilmoitti tarkoitukseensa vastata ETA:n väkivaltaan silmä silmästä -periaatteella. Ensinnäkin iskuillaan GAL levitti hermostuneisuutta ja pelkoa Ranskan Baskimaalle. Jo pelkkä liikkuminen kadulla muuttui vaaralliseksi. Eräissä vaiheissa ETA kielsi jäseniään käymästä baareissa. Uhka vähensi myös alueen ranskalaisten asiointia ”pakolaisten” suosimissa baareissa. Toiseksi GAL:n myötä terrorismista tuli ongelma myös Ranskalle. Iskuillaan GAL todisti, että Ranskan Baskimaalla oli etarroja. (Morán 1997, 186–187.) Edelleen väkivalta ja levottomuus Ranskan Baskimaalla pakottivat Pariisinkin mukaan terrorismin vastaiseen kamppailuun. Aiemmin ranskalaiset olivat pitäneet ETA:a espanjalaisten huolena, koska ETA toimi Espanjassa, mutta GAL teki terrorismista myös ranskalaisten huolenaiheen, koska se yhtä iskua lukuun ottamatta toimi vain Ranskassa. (Morán 1997, 397.)

GAL:n iskut käynnistyivät samoihin aikoihin kuin Espanja piti yllä tiivistä, mutta hyvin salaista neuvotteluyhteyttä Ranskan kanssa. Neuvotteluissa Espanja pyrki paitsi saamaan Ranskan mukaan ETA:n vastaiseen kamppailuun myös edistämään omia, Euroopan yhteisön jäsenyyteen tähtääviä pyrkimyksiään. GAL:n vuosina Ranska alkoi karkottaa ja luovuttaa ETA:n terrorismista syytettyjä henkilöitä kolmansiin mihin tai Espanjaan. Tämä merkitsi täyskäännöstä siihenastiseen asennoitumiseen, jonka mukaan Ranska tarjosi turvapaikan kotimaassaan vainotuille. Kaksi vuosikymmentä kestänyt ETA:n terrorismi ei siis riittänyt käynnistämään Ranskan ja Espanjan välistä terrorisminvastaista yhteistyötä, vaan sen tekivät GAL:n Ranskan puolella tekemät murhat. (Morán 1997, 397–398.) GAL:n taustalla olivat Espanjan hallituksen virkamiehet ja poliitikot, mutta kuinka korkealla, siihen ei ole saatu lopullista selvyttä. Morán kuitenkin huomauttaa, että joka kerta, kun Ranska otti merkittävän askeleen yhteistyössä ETA:a vastaan, GAL:n iskutkin taukosivat (Morán 1997, 187).

4. TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä työssä haetaan vastausta sille, millaisena ETA tutkittavina olevien kolmen sanomalehden näyttäytyy ja tuleeko teksteissä esille ETA:n toiminnan poliittinen luonne. Vastausta esitettyihin kysymyksiin haetaan selvittämällä, mitä ovat ne sanat ja sanayhdistelmät, joilla ETA:an ahkerimmin viitataan. Näiden sanojen ilmissäolon luonnetta tulkiten saadaan selville, sisältyykö termeihin arvoasetelmia ja jos sisältyy, millaisia ne ovat. Toiseksi teksteistä haetaan vastausta sille, kertovatko ne lukijoilleen pommi-iskun tekijän eli ETA:n poliittisista tarkoituseristä ja jos kertovat, millaisessa yhteydessä ne tavoitteista kertovat. Kysymykseen poliittisista tarkoituseristä liittyy koko tämän työn taustalla vaikuttava perusoletus, joka tulee terrorismi-käsitteen määrittelyssä luvussa 3. esille: terrorismin olennainen ja erottamaton ominaisuus ovat sen poliittiset tai yhteiskunnalliset tavoitteet. Ilman näitä tavoitteita terrorismi ei ole terrorismia, vaan ainoastaan tavanomaista, joskin vakavaa, rikollisuutta. Sanomalehtien tekstien siis oletetaan kertovan tai olevan kertomatta lukijoilleen terroristien tavoitteista ja terrorismin luonteesta yrityksenä vaikuttaa politiikkaan ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja siten antavan lukijoilleen joko täydellisemmän tai epätäydellisemmän kuvan heitä ympäröivästä todellisuudesta ja edelleen antavan lukijoilleen paremmat tai huonommat tiedot heidän oman yhteiskunnallisen näkemyksenmuodostamisensa tueksi.

Lähtöoletuksena tutkielmassa on, että perinteikäs, konservatiivinen ja Francon Espanjassa arvostetussa asemassa ollut ABC suhtautuisi ETA:n ja sen toimiin lehtikolmikosta yksioikoisimmin tuomitsevasti ja toisi vähiten esiin terrorismin taustalla vaikuttavia poliittisia päämääriä. Vastaavasti El País, joka perustettiin Francon diktatuurin murtumisen aiheuttaman poliittisen vapautumisen ilmapiirissä vuonna 1975, oletetaan kirjoittelultaan moniarvoisemmaksi niin, että siinä tulisivat paremmin esiin terrorismiin liittyvät yhteiskunnalliset kiistakysymykset, joiden ratkaisemiseen voimakeinot eivät riittäisi. El Mundon kohdalla ennako-oletus sen tavasta käsitellä sijoittuu jonnekin ABC:n ja El Paísin väliin. El Mundo toisaalta on paljastanut monia vallanpitäjiin liittyviä skandaaleja ja tutki muun muassa Lasan ja Zabalan tapausta (kts. tämän työn luku 3.2.) sekä sen jälkipyykkiin liittyviä Guardia Civilin johdon väärinkäytös- ja kavallusjuttuja. Toisaalta lehti on otteeltaan kahta muuta hieman

populaarimpi, vaikka kuuluukin Espanjan laatulehdistöön. Lukijoita kosiskeleva ote saattaisi näkyä kirjoittelussakin jonkinasteisena kärjistämisenä.

Menetelmänä on käytetty määrällistä sisällönanalyysia. Sen piirteitä ja soveltamista tutkimukseen esitellään kuudennessa luvussa. Tutkimusaineiston rajaus on esitetty aineiston analyysin sisältävässä seitsemännessä luvussa.

5. TUTKIMUSAINIESTO: ABC, EL PAÍS JA EL MUNDO

Tutkimusaineistona ovat kolmen, espanjalaista valtajulkisuutta edustavan päivälehdien eli vähintään kuusi kertaa viikossa ilmestyvän sanomalehdien numerot seitsemältä päivältä, jotka seurasivat ETA:n 21. tammikuuta vuonna 2000 järjestämää pommi-iskua eli päiviltä 22.–28. tammikuuta 2000. Lehdet ovat ABC, El Mundo ja El País ja ne on kahta jälkikäteen kustantajalta tilattua numeroa lukuun ottamatta hankittu eteläespanjalaisista lehtikioskeista. Lehdet julkaisevat myyntipaikkansa mukaan eri painoksia tai aluesivuja, joita ovat esimerkiksi Madridin, Barcelonan tai Sevillan painokset vastaavasti Madridin maakunnan, Katalonian tai Andalusian aluesivut. Esimerkiksi Madridin painoksissa on myös kaupunkisivuilla käsitelty pommi-iskua, mutta aluesivut on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle, jotta saataisiin käsitys siitä, millaisen kuvan tapahtuneesta lehdet tarjoavat kaikille lukijoilleen yhteisesti. Valtakunnanpolitiikkaa ja tässä tapauksessa ETA:n pommi-iskua käsittelevät sivut ovat painoksissa yhteiset siltä osin kuin ne ovat mukana tässä työssä.

ABC on vuonna 1903 perustettu konservatiivinen päivälehti. Kannanotoiltaan lähellä nykyistä keskusta-oikeistolaista Partido Popular -kansanpuoluetta (PP) olevan lehden jakelu (levikki) oli laskentakaudella 2006–2007 runsaat 300 000.

El Mundo on vuonna 1989 perustettu sitoutumaton päivälehti, joka 1990-luvulla panosti niin sanottuun tutkivaan journalismiin eli tavanomaista suurempaa panostusta vaativaan toimitustyöhön, joka tähtää merkittävien yhteiskunnallisten tai taloudellisten epäkohtien tai väärinkäytösten selvittämiseen. Tuolloin El Mundo paljasti erityisesti sosialistipuolue

PSOE:n valtakautteen liittyviä skandaaleja. Lehden jakelu laskentakaudella 2006–2007 oli runsaat 440 000.

El País on vuonna 1975 perustettu liberaali päivälehti, joka kannanotoiltaan on lähellä sosiaalidemokraattista PSOE-puoluetta (Partido Socialista Obrero Español). Lehden jakelu laskentakaudella 2006–2007 oli 560 000.

Lehdet ovat sitoutumattomia ja arviot niiden poliittisesta suuntautumisesta ovat omiani. Perustamisvuodet ovat lehtien itsensä ilmoittamia. Espanjan oloissa lähinnä Suomen levikki-käsitettä vastaavat jakeluluvut perustuvat Información y Control de Publicaciones -tutkimuslaitoksen, Suomen Levikintarkastusta vastaavan Oficina de Justificación de Difusión -yksikön (OJD) lukuihin (OJD, 2008).

4.1. Espanjan pääpuolueet ja alueellinen itsehallinto

Tässä työssä käytetyt ennakko-oletukset ABC:n, El Mundon ja El Paísin välillä olevista käsittelytapojen eroista perustuvat paitsi näkemykseen niiden konservatiivisuuden asteesta myös tulkintaan niiden poliittisesta suuntautumisesta. Sen tähden tässä alaluvussa on tiiviisti esitelty Espanjan kahden pääpuolueen suhtautuminen maan alueelliseen itsehallintoon, joka perustuu vallanjakoon Madridin keskushallituksen ja 17 autonomisen alueen välillä. Francon kuoleman jälkeisinä kolmena vuosikymmenenä Espanjasta on kehittynyt yksi Euroopan vähiten keskusjohtoisista maista. Kehityksen taustalla on demokraattisen Espanjan perustuslain tuoman institutionaalisen muutoksen rinnalla erityisesti puoluepolitiikka ja siihen liittyvä puolueiden välinen kaupankäynti valta-asemien ja kannatuksen turvaamiseksi. Madridin keskushallitus ja vahvat alueelliset puolueet, erityisesti Kataloniassa mutta myös Baskimaalla, ovat vuorotellen antaneet toisilleen tukensa ja tässä yhteydessä alueet ovat saaneet vahvistettua valtaoikeuksiaan keskushallituksen vallan kustannuksella. Esimerkiksi Josep M. Colomer (1999, 45–48) onkin sitä mieltä, että Espanjan autonomioiden kohtaloa ovat enemmän määränneet lyhyen tähtäimen puoluepoliittiset ratkaisut kuin määrätietoiset päätökset maan poliittisten instituutioiden asemasta ja hallintomallista. Colomer pitää Espanjan nykyjärjestelmää epävakaampana kuin eräiden muiden eurooppalaisten

maiden, muodollisempaan institutionaaliseen järjestykseen perustuvia liittovaltiomalleja (mt. 51–52).

Espanjan kaksi pääpuoluetta ovat keskustaoikeistolaiseksi ilmoittautuva Partido Popular (PP, Kansanpuolue) ja sosialistinen Partido Socialista Obrero Español (PSOE, Espanjan sosialistinen työväenpuolue). PSOE:n historia ulottuu pitkälle. Puolue perustettiin vuonna 1879, tosin se sai edustajansa parlamenttiin vasta vuonna 1910. Venäjän vuoden 1917 vallankumouksen ja kolmannen internationaalien jälkimainingeissa puolueesta erkani Espanjan kommunistisen puolueen (Partido Comunista de España, PCE) perustanut haara. Kenraali Primo de Riveran seitsenvuotisen diktatuurin jälkeen, vuoden 1931 vaalien tuloksena jakoi hallitusvastuun vasemmistolaisen Partido Radicalin (PR) kanssa, kunnes Espanjan vuosina 1936–1939 käyty sisällissota päätti toisen tasavallan kauden. (Partido Socialista Obrero Español/a–c; Delgado 2001, 399.) Francon diktatuurin vuosikymmeninä PSOE kutistui maanalaiseksi liikkeeksi, jonka johto oli maanpaossa Ranskassa. Vuonna 1974 Ranskan Suresnesissa pidetyssä 26. kongressissa PSOE:n johtoon nousi nuorta polvea edustava Felipe González. Franco kuoli vuonna 1975 ja PSOE laillistettiin vuonna 1977. Vuoden 1977 vaaleissa PSOE nousi Espanjan toiseksi suurimmaksi puolueeksi hallitusvastuun ottanutta La Union de Centro Democrático (UCD) vain hiukan heikommalla kannatuksella. Vuonna 1979 puolue luopui marxilaisuudesta ja omaksui sen enää teoreettisena käsitteenä sekä julistautui demokraattiseksi massojen puolueeksi. Suunnanmuutos palkittiin vuonna 1982, kun PSOE sai selvän vaalivoiton UCD:n ja PCE:n kustannuksella. PSOE:n hallituskautta jatkui neljätoista vuotta kolmien vaalien yli, kunnes vuoden 1996 vaaleissa hallitusvastuu siirtyi PP:lle.

PSOE:n nousua pääministeripuolueeksi vuonna 1982 on pidetty Espanjan demokratisoitumisen viimeisenä vaiheena ja sitä edelsi helmikuussa 1981 vallankaappausyritys, jonka takana oli osa maan sotavoimista. PSOE:n pitkäaikainen hallituskausi päättyi useiden skandaalien saattamana. Skandaaleista yksi oli ETA:a vastaan käyty likainen sota, jota on käsitelty tarkemmin luvussa 3.2. Heikon vaalimenestyksen ja lukuisten skandaalien seurauksena PSOE:n ensimmäinen, demokraattisessa nyky-Espanjassa pääministerinä toiminut johtaja sai jättää paikkansa ja hänen seuraajakseen valittiin vuonna 1997 Joaquín Almunia. Vuoden 2000 vaaleissa puolue kärsi raskaan tappion ja Almunia erosi puheenjohtajan paikalta. Hänen

seuraajakseen valittiin José Luis Rodríguez Zapatero, mikä merkitsi PSOE:lle lopullista askelta Gonzalezin ajasta uuden sukupolven kauteen. Kahdeksanvuotisen oppositiokauden jälkeen PSOE sai vuoden 2004 vaaleissa selvän voiton PP:n kannatuksen romahtaessa. Juuri ennen vaaleja islamistisiksi julistautuneet terroristit tekivät Madridissa tuhoisan iskun, jossa neljään paikallisjunaan sijoittuneet itsemurhapommittajat tappoivat lähes kaksisataa junamatkustajaa. Ennakkoon tasaväkiseksi tai PP:n voittoon ennakoitun vaalituloksen kääntyminen PSOE:n juhlaiksi johtui ennen kaikkea siitä, että pääministeripuolue PP:n tulkittiin käyttävän iskua hyväkseen kannatuksensa turvaamiseksi. Vuoden 2008 maaliskuussa Zapateron hallituskausi sai jatkoa, kun PSOE lisäsi kannatustaan pienten vasemmistopuolueiden kustannuksella. (Partido Socialista Obrero Español/d-k; Delgado 2001, 400–405; El País 2008.)

Partido Popularin juuret ovat Francon kuoleman jälkeisessä ajassa, kun puolue toiminta Espanjassa tuli diktatuurin jälkeen taas lailliseksi. Vuonna 1976 perustettiin PP:n edeltäjä Alianza Popular (AP), jonka muodostivat Manuel Fragan johdolla seitsemän oikeistopuoluetta. Fraga näki nuoren puolueensa liberaalis-konservatiivisena, modernina, uudistusmielisenä ja demokraattisena, mutta näkemystä eivät ainakaan äänestäjien silmissä tukeneet hänen kumppaninsa puolueen johtohahmoina. Seitsemästä AP:n perustajasta viisi oli Fragan ohella toiminut Francon hallinnossa ministerinä ja kuudeskin oli entinen Toledon siviilikubernööri, minkä takia AP näytti enemmän äärioikeistolaiselta vanhan vallan jatkajalta kuin uudelta poliittiselta voimalta. Mielikuva ei ollut kovin väärä siinä mielessä, että alkuvuosinaan AP vastusti muun muassa kommunistisen puolueen laillistamista ja Espanjan uutta perustuslakiluonnosta. Ensimmäiset vaalit vuonna 1977 olivatkin puolueelle pettymys, kun sen kannatus jäi runsaaseen kahdeksaan prosenttiin ja AP jäi parlamentissa PCE:täkin pienemmäksi. (Delgado 2001, 409).

Fragan johdolla AP alkoi kuitenkin nopeasti korjata kurssiaan ja tavoitella kannatusta puoluekentällä keskemältä, missä hallitusvalta demokraattisen Espanjan alkuvuosina sijaitsi. Vuonna 1982 AP saavutti liitossa Partido Demócrata Popular -puolueen (PDP) kanssa jo yli neljänneksen ääniosuuden ja lohkaisi merkittävän palan UCD:n kannatuksesta. Seuraavissa vaaleissa vuonna 1986 AP muodosti yhdessä PDP:n ja pienen Partido Liberalin (PL) kanssa Coalición Popularin (CP), mutta vaalitulos jäi

pettymykseksi eikä kannatuksen kehitystä juuri suuntaan tai toiseen tapahtunut. Tämän seurauksena Manuel Fraga erosi puoluejohtajan paikalta. Koalitio hajosi ja AP:a heikensivät sekä talousvaikeudet että johtohahmojen eroaminen puolueesta. AP haki tilanteeseensa ratkaisua ja vuonna 1989 Manuel Fraga johti jälleen AP:n vaaleihin ja puolue säilytti kannatuksensa 25 prosentin tasolla. PSOE:n vahvan enemmistön jatkuessa kävi kuitenkin entistä selvemmäksi, että AP tarvitsi uutta ilmettä. Vuonna 1990 puolue vaihtoi nimensä Partido Populariksi (PP) ja valitsi johtajakseen nuoren José María Aznarin. Hänen valintansa myötä puolue irrottautui Francon-jälkeisestä kaudesta ja koki tarpeellisen nuorennusleikkauksen jo kymmenen vuotta ennen PSOE:n vastaavaa uudistumista. Aznarin johdolla PP sai kannatusta hajanaisena pysyneestä puoluekentän keskustasta ja samalla pyrki irrottautumaan rasitteista, joita AP Francon-jälkeisten vuosien taakkana kantoi mukanaan. Muutos kantoa hedelmää ja uuden PP:n kannatus vuoden 1993 vaaleissa kohosi lähes kymmenellä prosenttiyksiköllä vajaan 35 prosenttiin. Samalla Espanjan puoluejärjestelmä vakiintui nykyisenkaltaiseksi, kahden suuren puolueen hallitsemaksi pelikentäksi, jossa ne kilpailevat pääministerin salkusta ja hakevat tarvitsemaansa tukea pienemmiltä valtakunnallisilta ja erityisesti vaa'ankieliasemaansa taitavasti hyväkseen käyttäviltä nationalistisilta puolueilta. Vuoden 1996 vaaleihin Aznarin PP lähti ”keskusta voittaa” -tunnuslauseella ja saavutti kaksi peräkkäistä vaalivoittoa nousten vuoden 2000 vaaleissa lähes 45 prosentin kannatuksellaan historiallisen suureen suosioon äänestäjien keskuudessa. Tuolloin PP sai parlamenttiin 183 edustajaa. (Partido Popular; Delgado 2001, 409–413.)

Puolueen ja sen puheenjohtajan kannatus jatkui vahvana läpi vaalikauden, kunnes se vastoin kaikkia ennakko-odotuksia romahti juuri ennen vuoden 2004 vaaleja, kun Madridissa tapahtui Espanjan historian tuhoisin terrori-isku. Tuolloin itsemurhapommittajat iskivät neljään paikallisjunaan ja tappoivat lähes kaksisataa työmatkalaista. Aznarin hallituksen ensimmäinen reaktio oli syyttää iskusta ETA:a, vaikka tutkinta heti alkuvaiheestaan lähtien viittasi islamistiseen terrorismiin. Al-Qaidan syyllisyyden tultua jo melko selväksi hallitus vielä piti puheissaan mahdollisena ETA:n osuutta iskuun, vaikka järjestö itsekin irtisanoutui siitä ja tuomitsi teon. PP:n kannatus romahti vaaleissa 45 prosentista 38 prosenttiin ja PSOE:n kannatus vastaavasti kipusi 35 prosentista 43 prosenttiin. PP:n tappion taustalla oli Espanjan osallistuminen Irakin miehitykseen, mitä suuri osa kansasta vastusti. Tuhoisa terrori-isku ja se, että maan hallitus yritti vastoin parempaa tietoaan vierittää vastuun siitä ETA:lle, aiheuttivat sen,

että äänestäjät antoivat kannatuksensa oppositiossa olleelle PSOE:lle, joka oli luvannut vetää Espanjan joukot pois Irakista. (Kts. esim. El Mundo 2004 ja El País 2004.) Aznarin seuraajaksi oli valittu Mariano Rajoy, joka vaaliyllätyksen jälkeen jatkoi oppositiojohtajana. Hän ei kuitenkaan ensimmäisen vaalikautensa aikana saanut kannatuksen suuntaa riittävästi kääntymään. Vaikka vuoden 2008 vaaleissa PP:n ääniosuus nousikin 40 prosenttiin, PSOE:kin sai kasvatettua kannatustaan yhdellä prosenttiyksiköllä 44 prosenttiin ja Zapatero jatkoi pääministerinä.

Puolueista PP suhtautuu PSOE:tä varauksellisemmin Espanjan autonomisten alueiden itsehallinnon laajentamiseen. PP korostaa retoriikassaan Espanjan valtion ja Espanjan kansan yhtenäisyyttä, vaikkakin pitää tärkeänä Espanjan alueellista, kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta (Partido Popular 2005/a, 2). Edelleen puolue pitää ensisijaisena Espanjan yhtenäisen kansan suvereniteettia suhteessa sen muodostavien kansallisuuksien päätäntävaltaan (Partido Popular 2005/b, 3) ja lausuu, että Espanjassa ei ole ”kansoja ilman valtiota, vaan kansoja joilla on valtion muodostamiseen tähtääviä pyrkimyksiä”, minkä takia se torjuu termin ”kansa” käytön maakuntien aseman suhteessa valtioon määrittelevissä autonomia-asetuksissa (Partido Popular 2005/c, 2).

PSOE:n retoriikka suhteessa autonomisiin alueisiin on PP:a pehmeämpää ja siitä päätellen puolue suhtautuu autonomisten alueiden aseman vahvistamiseen vastapuoltaan suopeammin. Vaaliohjelmassaan (Partido Socialista Obrero Español 2008, 265) puolue lausuu näkemyksensä, että Espanjan autonomisiin alueisiin perustuva valtiomuoto on ollut eduksi ”varsinkin eräille keskusjohtoisessa järjestelmässä ennen marginaaliin joutuneille alueille” ja lupaa antaa tukensa eri autonomioiden parlamenttien hyväksymille autonomia-asetuksille, ”kunhan ne ovat Espanjan perustuslain mukaisia” (mt. 268). Puolueen näkemyksen mukaan nyky-Espanjaa luonnehtii sen kielellinen, kulttuurinen ja alueellinen monimuotoisuus eikä sen mukaan ole ”oikeudenmukaista vaatia ketään valitsemaan tämän rikkaan maan eri identiteettien välillä” (Partido Socialista Obrero Español 2006, 39). Puolue on halukas laajentamaan ja syventämään autonomisten alueiden itsehallintoa ja muuntamaan Espanjan senaatin alueita edustavaksi kamariksi (mt. 39).

6. MÄÄRÄLLINEN SISÄLLÖNANALYYSI TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Bernard Berelson (1952, 13) tiivistää viestinnän tutkimuksen ja samalla sisällön erittelyn (sekä uutisen) klassisen kaavan kysymykseen kuka sanoo kenelle, mitä, miten ja millä vaikutuksella. Tässä työssä keskitytään kysymykseen mitä sanotaan ja sivutaan kysymystä miten sanotaan, sillä tekstin ilmisältöä syvemmälle menevän, merkityssisältöjä, konnotaatioita ja erityisesti niiden kulttuurisia merkityksiä tulkitseva tutkimus kuuluu kielitieteilijöiden pätevyysalueelle ja sellaisen kaltaisen tulkinnan tekemiseen ei tässä työssä ole mahdollista päästä. Tälläkin tavalla valitulla käsittelytavalla löytynee kiinnostavia seikkoja tarkastelun kohteena olevasta tekstistä.

Sisällönanalyysi voi olla sekä laadullista että määrällistä. Yleensä sisällön erittelyllä viitataan kuitenkin määrälliseen tutkimusotteeseen. Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa on käytetty rinnan nimityksiä sisällönanalyysi ja sisällön erittely. Sisällön erittelyä on joskus käytetty sisällönanalyysin suomenkielisenä muotona, mutta Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2006, 106–108) tekevät eron sisällön erittelyn ja sisällönanalyysin välillä. He perustavat näkemyksensä suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa menetelmästä käytyyn keskusteluun, jossa on pohdittu sisällönanalyysin syvyyden astetta eli sitä, kuinka paljon sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä rajoittuu tutkimusaineiston määrälliseen tarkasteluun ja missä määrin siihen on yhdistettävissä laadullisia, jäykästi lasketuista frekvenssijakaumista eteenpäin vieviä elementtejä. Tuomi ja Sarajärvi tiivistävät näkemyksensä sisällön erittelyn ja sisällönanalyysin erosta niin, että sisällön erittely on tekstien analyysiä, jossa kuvataan määrällisesti niiden sisältöä. Sisällönanalyysi sen sijaan on pyrkimystä kuvata tekstien sisältöä sanallisesti. Siten sisällönanalyysistä puhuttaessa ei enää puhuttaisi aineiston määrällisestä luokittelusta mahdollisena analyysimenetelmänä, vaan sisällön määrällinen tarkastelu kuuluisi sisällön erittelyn piiriin. Sisällön erittely kuuluisi siten enemmän määrällisen tutkimuksen piiriin ja sisällönanalyysi olisi luonteeltaan korostetummin laadullista tutkimusta. Vaikka Tuomen ja Sarajärven teos käsittelee ensisijaisesti laadullista tutkimusta, voidaan sen pohdintaa sisällönanalyysistä soveltaa sekä laadulliseen että määrälliseen tutkimusotteeseen. Berelsonin (1952, 14) klassisena pidetyn määritelmän mukaan sisällön erittely on ”viestinnän ilmisällön objektiivista,

systemaattista ja määrällistä kuvailua varten sopivaa tutkimustekniikkaa”. Tällöin tutkimuksen kohteena on se, mitä teksti esittää, miten se kuvaa maailmaa tai millaisia asenteita se välittää. (Väliverronen 1998, 15.)

Lähtökohdaltaan sisällön erittely tekniikkana on yksinkertainen. Tutkimusyksiköt sijoitetaan luokkiin ja luokittelun tulokset edelleen tarvittavin menetelmin operoidaan. Berelson selvittää teoksessaan (1952, 26–29) sisällönanalyysin käyttömuotoja. Itse tekstin sisältöön liittyvät tutkimuksen kohteet voivat olla a) tekstin sisältö (*substance*) ja b) tekstin muoto. Edelleen sisällön erittelyä soveltamalla voidaan kertoa jotakin c) tekstin tuottajasta, d) tekstin yleisöstä so. lukijoista, katselijoista tai kuulijoista sekä e) tekstin vaikutuksista.

Väliverronen (1998, 15) pelkistää, että sisällön erittelyn avulla voidaan esimerkiksi laskea tekstin sisältämiä aiheita, asenteita, mielipiteitä tai siinä esiintyviä toimijoita ja näiden välisiä suhteita. Tällainen lähestymistapa vastanee Tuomen ja Sarajärven (2006) näkemystä nimenomaan sisällön erittelystä erotuksena sisällönanalyysistä. Väliverrosen mukaan (mt. 15–16) sisällön erittelyn valtakautta elettiin neljän vuosikymmenen ajan 1930-luvulta 1970-luvun alkupuolelle saakka. Sitten sisällön erittelyn suosio tutkimusmenetelmänä alkoi hiipua samalla, kun positivistis-empiristinen suuntaus alkoi hajota. Jäykäksi katsotun objektiivisuuden tavoittelun rinnalla alettiin korostaa sitä, miten tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkijan viitekehyksensä pohjalta tekemät rajaukset ratkaisevasti vaikuttavat siihen, minkälaisia päätelmiä teksteistä voi tehdä. Väliverronen selittää, että tekstit ja niiden sisältämät sanat tai lauseet ovat harvoin sillä tavalla yksiselitteisiä, että niiden sisältämät merkitykset voitaisiin lukea esiin ilman tulkintaa. Väliverrosen arvio sopiikin jossain määrin kuvaamaan sisällön erittelyksi kutsuttavaa tutkimusotetta, mutta menetelmän kehittyessä sisällönanalyysiksi näkemys jää yksipuoliseksi.

Pietilä (1988, 46–47) on luonnehtinut perinteistä sisällönanalyysiä eli sisällön erittelyä sanoen, että se ”rakentui hyvin naiiville käsitykselle tekstistä ja pystyi hyvin kapeasti ottamaan huomioon sen, mitä tekstissä on... ..Esimerkiksi se, miten teksti on rakennettu, jää kokonaan perinteisen sisällön erittelyn ulkopuolelle.” Sisällön erittelyn taustalla vaikuttaa ajatus viestinnästä yksinkertaisena tapahtumana, jossa informaatio siirtyy lähettäjältä vastaanottajalle. Sittemmin viestinnän perusmallia on kehitetty

ottamaan huomioon monenlaisia viestiin, sen lähettämiseen ja sen vastaanottamiseen liittyviä tekijöitä. (Kts. viestinnän perusmalleista esim. Nordenstreng 1975; Wiio 1994.)

Myös sisällön erittelyä on menetelmänä kehitetty kattamaan monenlaisia tarpeita. Perinteisen määrällisen tutkimusotteen rinnalla erilaiset laadulliseen sisällön erittelyyn eli sisällönanalyysiin perustuvat tutkimukset ovat kohottaneet sisällönanalyysin uudenlaisia näkökulmia avaavaksi menetelmäksi. Suomalainen sisällönanalyysin klassikko on Olavi Borgin Suomalaiset puolueideologiat (1964). Siinä Borg tarkastelee eduskuntapuolueiden ideologioita analysoimalla niiden puolueohjelmia. Aiemmin mainitussa teoksessaan Pietilä ja Sondermann (1994) tutkivat sisällönanalyysin keinoin yhden sanomalehden yhtä numeroa. Kumpikin työ pureutui tekstien sisältöön. Menetelmää voidaan käyttää myös tiedon hankkimiseen tekstin tuottajasta tai edelleen tekstin vastaanottajista tai sen vaikutuksista. Borg (1964, 122) käytti työssään sisällön erittelyä aineistonsa ensivaiheen järjestämisen keinona, jonka pohjalta hän saattoi soveltaa ”varsinaisia analyysikeinoja”. Hän käytti sisällön erittelyä ”materiaalilla operoivana tutkimuksena, ei erityisenä analyysikeinona”. Tutkimus on rajattu sisällön erittelyn tuottamiin tuloksiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin.

Sen lisäksi, että Tuomi ja Sarajärvi (2006, 110–117) tekevät eron sisällön erittelyn ja sisällönanalyysin välillä, he huomauttavat, että sisällönanalyysi voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Täydellisimmillään aineistolähtöinen eli induktiivinen analyysi on kolmivaiheinen prosessi, joka koostuu aineiston pelkistämisestä, sen ryhmittelystä ja päättyy teoreettisten käsitteiden luomiseen. Aineiston pelkistämisessä tutkittavasta tekstistä karsitaan tutkimukselle epäolennainen aineisto pois niin, että siitä tutkimuskysymysten avulla etsitään kysymyksiä kuvaavia ilmauksia, jotka sitten kirjataan muistiin. Aineiston ryhmittelyssä siitä etsitään samankaltaisuuksia ja nämä samankaltaisuudet yhdistellään luokiksi eli yksittäiset havainnot kootaan yleisemmiksi käsitteiksi. Samalla saadaan esille alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä ja luodaan pohjaa tutkimuksen perusrakenteelle. Kolmantena vaiheena on aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi, jonka päämääränä ovat teoreettisten käsitteiden luominen ja johtopäätösten tekeminen. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä siis ihannetapauksessa edetään erityisestä yleiseen ja käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus esitettyihin tutkimuskysymyksiin sekä luodaan aineiston perusteella uusi käsitejärjestelmä.

Teorialähtöinen sisällönanalyysi on samalla tavoin aineiston ehdoilla etenevä lähestymistapa kuin aineistolähtöinenkin sisällönanalyysi. Ero on aineiston ja käsitteiden yhdistämisessä. Kun aineistolähtöinen menettelytapa luo käsitteet aineiston erittelyn perusteella, teorialähtöisessä menettelytavassa käsitteet ovat jo olemassa ennen aineistoa ja tutkimukseen mukaan ne otetaan annettuina. Tällöin aineisto analysoidaan ja luokitellaan aiemmin muodostetun viitekehyksen ja käsitejärjestelmän mukaisesti. (Tuomi ja Sarajärvi 2006, 117.)

Tässä työssä yhdistetään kumpaakin lähestymistapaa. Ensinnäkin aineistosta tutkitaan sisällön erittelyn keinoin, millaisin termein lehdet ETA:a käsittelevät ja edelleen, kerrotaanko teksteissä ETA:n tavoitteista. Tämä tutkimuksen vaihe on lähestymistavaltaan aineistolähtöinen. Teorialähtöiseen lähestymistapaan siirrytään, kun teksteistä haetaan vastausta sille, kertovatko lehdet lukijoilleen ETA:n terrorismista nimenomaan terrorismina vai pelkistyvätkö teot rikolliseksi väkivallaksi. Tällöin terrorismin käsitettä käytetään tutkimuksen viitekehyksenä ja teksteistä etsitään sille käsitteenmäärittelyssä listattuja piirteitä tai ominaisuuksia.

Sisällön erittelyn keskeinen ongelma on yksikön valinta. Yksikkö voi olla yksittäinen sana, lause, virke, kappale, ajatuskokonaisuus tai tekstikokonaisuus, kuten esimerkiksi kokonainen lehtijuttu tai pääkirjoitus. (Berelson 1952, 135–142; Toivonen 1999, 128.) Toivonen nimeää toiseksi keskeiseksi ongelmaksi tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin. Validiteetilla tarkoitetaan valitun mittarin kykyä mitata tarkalleen sitä, mitä sen on tarkoitettu mittaavan. Reliabiliteetilla taas tarkoitetaan mittaustuloksen toistettavuutta eli mittauksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Nämä tekijät ovat kiinteä osa kaikkea empiiristä analyysiä, mutta sisällön erittelyn yhteydessä niistä huolehtiminen on erityisen tärkeää. Tekstiä luettaessa ei useinkaan ole lainkaan varmaa, että kaksi henkilöä tulkitsee tekstiä samalla tavalla. Luokittelun ja tulkinnan yhdenmukaiset perusteet ovat siksi erityisen tärkeitä. Laadullisen tutkimuksen tekijän on syytä tarkasti selostaa, miten hän on tutkimuksensa tehnyt ja mitkä ovat tehdyn luokittelun perusteet. (Kts. esim. Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.)

Mittauksen reliabiliteettia eli tulkinnan johdonmukaisuutta ja yhdenmukaisuutta voi varmistaa peräkkäis- ja rinnakkaismittauksilla. Peräkkäismittauksessa tutkija voi itse

sijoittaa aineistonsa luokkiin uudelleen tietyn aikavälin jälkeen. Rinnakkaismittauksessa taas toinen tutkija sijoittaa aineiston luokkiin uudelleen. Kummallakin tavalla voidaan varmistaa, että mittauksen tulokset pysyvät samoina. (Vrt. Borg 1964, 132; Toivonen, 1999, 129.)

Tässä työssä yksikkönä ovat lehtijutussa esiintyvät ETA:n toimintaa käsittelevät asiakokonaisuudet. Tällaisen asiakokonaisuuden voivat tapauskohtaisesti muodostaa yksi kappale, virke, lause tai jopa yksi sana taikka näiden yhdistelmät. Nämä yksiköt luokitellaan tutkimuksessa sen mukaan, minkä luonteisena toiminta tekstissä esiintyy. Yksikköjen tulkinta perustuu tekstin ilmisällön eli tekstin denotaatioiden tarkasteluun. Merkitysisältöjen eli sanomien syvämerkitys ja piiloisien merkitysten – konnotaatioiden – tutkiminen tarjoaisi kiinnostavia uusia näkökulmia, mutta sellainen vaatii tekijältään espanjalaisen filologian laajempaa tuntemusta. Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi myös tutkia teksteistä tässä työssä käsiteltyjä termejä laajempia asiakokonaisuuksia ja sitä, miten ne käsittelevät ETA:a ja sen tavoitteita taikka miten ETA niissä näyttäytyy.

7. MITEN LEHDET ETA:STA KIRJOITTIVAT

Tarkastelun kohteena ovat ABC, El Mundo ja El País seitsemältä päivältä eli 22. tammikuuta ja 28. tammikuuta 2000 väliseltä ajalta mainitut päivät mukaan lukien. Analysoitavina ovat lehtien jutut, jotka käsittelevät ETA:n 21. tammikuuta tekemää pommi-iskua, sen tutkintaa tai siitä seuranneita politiikan tapahtumia. Tutkimuksen ulkopuolelle on siten rajattu esimerkiksi jutut, joissa kerrotaan ETA:n johtoon kuuluneen Josu Terneran vapauttamisesta vankilasta, koska tapauksella ei ole yhteyttä pommi-iskuun, vaan vapauttamisen ajoitus riippui tuomioistuimen työskentelyn tahdista. Samoin tutkimuksen ulkopuolelle on jätetty jutut, joissa kerrotaan, kuinka eräs toinen tunnettu ETA:n jäsen luovutettiin Ranskasta Espanjan viranomaisille. Edelleen analyysi on rajattu sisäsivujen uutisjuttuihin tai niihin kiinteästi liittyviin kommentteihin. Pääkirjoitukset ja etusivujen vinkit sekä ABC:n julkaisemat lehden alkusivujen kuvakoosteet on rajattu pois. Jutuissa analyysin kohteena on niin sanottu leipäteksti eli varsinainen teksti. Otsikot, ingressit ja kuvatekstit on rajattu pois. Tiukasta

rajauksesta huolimatta analyysin kohteeksi kertyi juttuja 216 kappaletta ja analysoitavaa tekstiä yhteensä yli 17 000 palstamillimetriä (pmm).

Tarkasteltavat 216 juttua on luokiteltu niiden sisällön mukaan neljään luokkaan, jotka ovat 1) tapahtumien kuvaus, 2) poliisitutkinta, 3) poliitikkojen puhe ja 4) analyysi, kommentti tai taustajuttu.

- 1) Tapahtumien kuvaus -luokassa ovat uutisjutut, jotka suoraan vastaavat uutisen määritelmän mukaisesti kysymyksiin kuka, mitä, milloin, missä. Tässä luokassa ovat myös jutut, joissa kerrotaan eri tahojen lausumista surunvalitteluista sekä väkivallan yleisesti tuomitsevista julkilausumista.
- 2) Poliisitutkinta-luokkaan sijoittuvat jutut, joissa kerrotaan pommi-iskun poliisitutkinnasta sekä sisäministerin tai sisäministeriön julkisuuteen antamista tutkintatiedoista.
- 3) Poliitikkojen puhe -luokassa ovat puolueiden ja politiikan toimijoiden toisilleen tai julkisuudelle suuntaamat lausumat ja kannanotot. ETA:a ei tässä luokittelussa pidetä politiikan toimijana.
- 4) Analyysi, kommentti tai taustajuttu -luokassa ovat aiheeseen liittyvät ei-uutisluonteiset, kommentoivat tai tilannetta analysoivat kirjoitukset sekä tapahtumia taustoittavat jutut.

Juttujen pituudet on mitattu palstamillimetreinä. Mittauksen tuloksena on saatu selville, kuinka laajalti kukin lehti kunakin pommi-iskun jälkeisenä päivänä aiheesta kirjoitti. Luokittelun ja mittauksen tulokset on sijoitettu taulukkoon 1, josta selviää jokaisen tarkasteltavan lehden kunkin numeron osalta, kuinka monta juttua ja kuinka pitkiä juttuja lehti on kussakin luokassa julkaissut. Mittauksen tulokset on jokaisen lehden osalta lopuksi laskettu yhteen luokittain ja päivittäin sekä koko aineiston summana.

Työn tarkoituksena on selvittää, millaisena Baskimaan itsenäisyyttä ajavan ETA:n toiminta kolmessa espanjalaisessa valtajulkisuutta edustavassa sanomalehdessä esiintyy. Lähtöoletuksena on, että lehdissä on eroja siinä, kuinka korostetusti ETA:n toiminta niissä näyttäytyy rikollisuutena ja missä määrin kirjoittelussa tulevat esiin järjestön

poliittiset tavoitteet. Tämän selvittämiseksi aineisto on käyty uudelleen läpi ja tarkasteltu juttujen ilmisältöä ja siinä termejä, joita ETA:sta ja sen toiminnasta käytettiin. Termit ja niiden lukumäärät ovat tämän työn liitteenä (liite 1.). Lopulta kolmannella analyysikierröksellä on laskettu, kuinka monta kertaa, kuinka pitkästi ja minkälaisissa yhteyksissä ETA:n tavoitteet jutuissa on mainittu. Mittauksen tulokset on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 1. Pommi-iskua 21.tammikuuta 2000 ja siitä seurannutta tilannetta käsittelevät lehtijutut aiheensa mukaan luokiteltuina.

Päivä	Lehti	Lehtijutun aihe						Juttuja yhteensä			
		Tapahtumien kuvaus		Poliisitutkinta		Poliitikkojen puhe		Analyysi, kommentti tai taustajuttu			
		kpl	pmm	kpl	pmm	kpl	pmm	kpl	pmm		
22.1.	ABC	9	3 059	1	192	8	2 321	7	1 581	25	7 153
	El Mundo	10	2 593	1	508	3	1 116	3	1 852	17	6 069
	El País	9	3 694	2	783	9	3 006	1	386	21	7 869
23.1.	ABC	5	1 079	1	468	5	1 005	0	0	11	2 552
	El Mundo	6	1 871	1	480	5	2 895	0	0	12	5 246
	El País	4	1 605	1	223	4	1 087	1	320	10	3 235
24.1.	ABC	7	2 597	1	278	2	864	1	1 396	11	5 135
	El Mundo	8	2 663	1	498	2	805	2	470	13	4 436
	El País	8	3 215	1	254	4	1 377	2	649	15	5 495
25.1.	ABC	4	1 053	1	382	4	1 208	0	0	9	2 643
	El Mundo	2	405	0	0	6	2 242	1	291	9	2 938
	El País	3	669	0	0	3	818	0	0	6	1 487
26.1.	ABC	0	0	0	0	7	1 985	1	440	8	2 425
	El Mundo	0	0	1	179	4	1 035	0	0	5	1 214
	El País	3	467	0	0	4	746	0	0	7	1 213
27.1.	ABC	1	311	0	0	4	1 204	0	0	5	1 515
	El Mundo	1	200	0	0	4	1 420	0	0	5	1 620
	El País	2	358	0	0	2	719	1	337	5	1 414
28.1.	ABC	3	670	0	0	4	836	0	0	7	1 506
	El Mundo	2	412	0	0	4	1 166	0	0	6	1 578
	El País	2	909	1	387	6	1 546	0	0	9	2 842
Yhteensä		89	27 830	13	4 632	94	29 401	20	7 722	216	69 585

pmm= palstamilimetri

Eniten juttuja sijoittuu luokkiin tapahtumien kuvaus (89 kpl) ja poliitikkojen puhe (94 kpl). Selvästi vähiten lehdet kirjoittavat poliisitutkinnasta (13 kpl). Analyysi, kommentti tai taustajuttu -luokkaan sijoittuu hiukan useampi juttu (20 kpl).

Tarkastelujakson ensimmäisenä päivänä lehdet julkaisevat pommi-iskusta yhteensä 63 juttua, joiden yhteenlaskettu pituus on runsaat 21 000 palstamillimetriä. Tämän jälkeen juttujen päivittäinen lukumäärä vaihtelee epäyhtenäisesti 33:n ja 15:n kappaleen välillä. Julkaistun tekstin pituus vaihtelee vastaavasti 15 000:n ja 4 500:n palstamillimetrin välillä ollen suurimmillaan tarkastelujakson kolmantena päivänä ja pienimmillään toiseksi viimeisenä päivänä.

Ensimmäisenä tarkastelupäivänä uutinen on tuore ja itse tapahtumien kulku vaatii selvittämistä. Tapahtumauutisten lisäksi lehdissä tilaa vievät politiikan toimijoiden ensi reaktiot ja kommentit. Tällöin lukumääräisesti eniten (25 kpl) juttuja julkaisee ABC, mutta palstamillimetreinä (7 869) El País. Vähiten asiaa käsittelee El Mundo (17 kpl, 6 069 pmm). Toisena päivänä tapahtumauutisia hallitsevat pommi-iskussa kuolleen upseerin hautajaiset sekä mielenosoitukset, joita järjestettiin sekä terrorismin tuomitsemiseksi että ETA:n tavoitteiden kannattamiseksi. Lehtien julkaisemien juttujen määrä vähenee ensimmäiseen uutispäivään verrattuna. Samalla määrän ja sisällön välinen suhde muuttuu: eniten (12 kpl, 5 246 pmm) tilaa asialle antaa El Mundo, vähiten (2 552 pmm) sen sijaan El País. Kolmantena päivänä (24.1.) uutisia hallitsevat kuvaukset Madridissa järjestetystä, suuresta ETA:n vastaisesta mielenosoituksesta, johon lehtien mukaan osallistui jopa yli miljoona ihmistä. Mielenosoituksia on muissakin kaupungeissa ja myös ETA:n päämäärien puolesta, mutta Madridin tapahtumat vievät huomion. Tällöin ABC:ssä on 11, El Mundossa 13 ja El Paísissa 15 juttua pituudeltaan vastaavasti 5 135, 4 436 ja 5 495 palstamillimetriä. Neljäntenä päivänä (25.1.) lehdillä ei ole pommi-iskusta paljontakaan uutta kerrottavaa ja uutisointi painottuu taas politiikan toimijoiden kannanottoihin ja kommentteihin. Uutisoinnin määrällinen järjestys on ABC (9 kpl, 2 643 pmm), El Mundo (9 kpl, 2 938 pmm), El País (6 kpl, 1 487 pmm). Viidentenä ja kuudentena päivänä (26. ja 27.1.) juttujen lukumäärät ja pituudet edelleen pienenevät, kun lehtien huomio keskittyy sekä Madridin keskushallituksen että Baskimaan maakuntahallituksen ja opposition toimijoihin näiden keskustellessa hallitusvastuusta ja liittoumista. Lyhyille tapahtumauutisille antaa aiheita Baskimaan *kale borroka*, ETA:a tukeva vandalismi. Seitsemäntenä päivänä (28.1.)

juttujen yhteenlaskettu lukumäärä (24 kpl) ja pituus (6 450 pmm) jälleen kasvavat, kun puoluepoliittinen tilanne Baskimaalla kiristyy ja lehdet lisäksi kertovat radikaalinationalistisen Herri Batasunan alueelle julistaman yleislakon heikosta toteutumisesta.

ABC:n kirjoittelu keskittyy ensimmäisenä tarkastelupäivänä tapahtumien kuvaamiseen (9 kpl, 3 059 pmm). Huomionarvoista on, että lehdessä saavat lukumääräisesti paljon tilaa myös poliitikkojen puhe (8 kpl, 2 321 pmm) ja analyysit, kommentit tai taustajutut (7 kpl, 1 581 pmm). Poliisitutkinta jää maininnan asteelle (1 kpl, 192 pmm). Toisena päivänä lehti antaa tapahtumien kuvailulle (5 kpl, 1 079 pmm) ja poliitikkojen puheelle (5 kpl, 1 005 pmm) yhtä paljon tilaa. Poliisitutkinnasta (1 kpl, 468 pmm) on lehdellä ensimmäistä päivää enemmän kerrottavaa. Sen sijaan yhtäkään analyysiä, kommenttia tai taustajuttua lehti ei toisena päivänä julkaise. Kolmantena päivänä (24.1.) lehti julkaisee yhden analyysiksi, kommentiksi tai taustajutuksi luettavan jutun, jolla on kuitenkin mittaa (1 396 pmm) reilusti enemmän kuin kahden muun tarkasteltavana olevan lehden julkaisemilla vastaavilla kirjoituksilla. Poliitikkojen puhe (2 kpl, 864 pmm) jää kolmantena päivänä vähäiselle huomiolle, kun tapahtumien kuvaus (7 kpl, 2 597 pmm) vie pääosan. Neljäntenä päivänä (25.1.) tapahtumien kuvailu (4 kpl, 1 053 pmm) jää sivuun ja poliitikkojen puhe (4 kpl, 1 208 pmm) saa tilaa. Asian käsittely on kuitenkin jo melko vähäistä, sillä mainittujen juttujen lisäksi lehdessä on vain yksi poliisitutkintaa (382 pmm) koskeva juttu. Viidentenä päivänä (26.1.) ABC:llä ei enää ole yhtäkään tapahtumia kuvaavaa tai poliisitutkintaa koskevaa juttua, mutta poliitikkojen puhe (7 kpl, 1 985 pmm) ja taustoittaminen (1 kpl, 440 pmm) saavat tilaa. Kuudentena päivänä (27.1.) poliitikkojen puhe (4 kpl, 1 204 pmm) jatkuu, kun tapahtumien kuvailu (1 kpl, 311 pmm) jää maininnaksi. Seitsemäntenä päivänä (28.1.) juttujen lukumäärä (yhteensä 7 kappaletta) kasvaa, mutta mitta jää lyhyeksi (1 506 pmm). Juttujen luokittelun perusteella näyttäisi siltä, että ABC:n käsittelytapa olisi asiassa jopa korostetun problematisoiva, sillä analyysi- ja taustauutinen -tyyppisillä jutuilla on runsaahkosti mittaa ja niitä lehti julkaisee lukumääräisesti selvästi kolmikosta eniten. Silmiinpistävää on se, että ensimmäisenä päivänä pommi-iskun jälkeen, kun tapahtumien kuvaus -tyyppisiä juttuja on lehdessä yhdeksän kappaletta, on siinä analyysi, kommentti tai taustajuttu -tyyppisiä kirjoituksia seitsemän kappaletta. Taustoittaminen siis saa kiihkeänäkin uutispäivänä suhteellisen paljon tilaa ABC:n

sivuilla, mikä ei tue tämän työn lähtöoletusta yksioikoisesta lähestymistavasta terrorismiin.

El Mundo tarjoaa ensimmäisenä tarkastelupäivänä lukijoilleen lehtikolmikosta eniten tapahtumia koskevaa analyysiä, kommentointia tai taustoittamista (3 kpl, 1 852 pmm). Poliitikkojen puhe (3 kpl, 1 116 pmm) taas jää kolmikosta vähäisimmäksi, kun poliisitutkinta (1 kpl, 508 pmm) ja tapahtumien kuvailu (10 kpl, 2 593 pmm) saavat tilaa. Toisena päivänä (23.1.) taustoittaminen sen sijaan jää tyystin, mutta poliitikkojen puhe (5 kpl, 2 895 pmm) saa suhteellisen paljon tilaa. Poliisitutkinta (1 kpl, 480 pmm) ja tapahtumien kuvailu (6 kpl, 1 871 pmm) ovat kolmikosta laajimmat. Kolmantena päivänä (24.1.) lehti keskittyy lähes kokonaan tapahtumien kuvaukseen (8 kpl, 2 663 pmm) muiden tarkastelukulmien jäädessä hyvin vähälle. Neljäntenä päivänä (25.1.) poliitikkojen puhe (6 kpl, 2 242 pmm) kuuluu taas hyvin vaimentuakseen viidentenä päivänä (4 kpl, 1 035 pmm). Lyhyen, poliisitutkintaa koskevan jutun (179 pmm) lisäksi El Mundo ei enää tapahtumaa käsittele. Kuudentena ja seitsemäntenäkin päivänä (27. ja 28.1.) anti aiheesta jää poliitikkojen puheeseen (4 kpl, 1 420 pmm kuudentena päivänä, 4 kpl, 1 166 pmm seitsemäntenä). El Mundon kirjoittelussa ei juttujen luokittelun perusteella näyttäisi kahteen muuhun lehteen verrattuna erityisesti korostuvan mikään lähestymistapa. Tapahtumauutisoinnin lukumääräinen runsaus näyttäisi tukevan näkemystä muita populaarimmasta otteesta siten, että lehti valitsee linjakseen lukijoiden kiinnostuksen ylläpitämisen ja keskittyy tapahtumia kirjaavaan, kerronnalliseen aineistoon.

El País päästää ensimmäisenä tarkastelupäivänä poliitikkojen puheen (9 kpl, 3 006 pmm) lehtikolmikosta eniten kuuluville. Myös tapahtumien kuvailulle (9 kpl, 3 694 pmm) lehti antaa verrokkejaan enemmän tilaa. Sen sijaan taustoittamisen (1 kpl, 386 pmm) lehti jättää lähes kokonaan pois. Toisenakin päivänä (23.1.) taustoittaminen jää yhtä vähälle kuin ensimmäisenä, kun poliitikkojen puhe (4 kpl, 1 087 pmm) ja tapahtumien kuvaus (4 kpl, 1 605 pmm) saavat tilaa. Kolmantena päivänä (24.1.) El País kuvaa tapahtumia (8 kpl, 3 215 pmm) muita lehtiä enemmän samoin kuin se kertoo poliitikkojen puheesta (4 kpl, 1 377 pmm) kumppaneitaan pitemmin. Neljäntenä, viidentenä ja kuudentena päivänä (25.–27.1.) tapahtuman käsittely jää lehdessä hyvin vähäiseksi, kunnes seitsemäntenä päivänä (28.1.) poliitikkojen puhe (6 kpl, 1 546 pmm) pääsee taas kuuluville. Havainnot eivät näyttäisi tukevan oletusta analyttisestä

lähestymistavasta terrorismiin: analyysi ja taustoittaminen ovat kahta muuta lehteä selvästi vähäisempää, kun sen sijaan juttujen luokittelun perusteella sivuilla näyttää korostuvan tapahtuneen kirjaaminen ja poliitikkojen puheen toistaminen.

ETA:sta ja ETA:n toiminnasta käytetyt termit (kts. liite 1.) ovat jokaisella kolmella lehdellä yleisimmin *asesinar/asesinato* (salamurhata/salamurha), *atentado* (laiton hyökkäys, attentaatti) tai *terrorismo/terrorista* (terrorismi/terroristi). Attentaatti ja sen yhdistelmät erilaisten määreiden kanssa ovat jokaisen lehden suosima termi ja sitä ne käyttävät tarkastelun kohteina olevissa kirjoituksissa 60–70 kertaa. Toiseksi yleisin on El Mundoa lukuun ottamatta salamurha. El Mundo sen sijaan käyttää toiseksi eniten terrorismi-termiä ja sen johdannaisia, jotka kahden muun lehden palstoilla saavuttavat kolmanneksi suosituimman sanan aseman. Kolmanneksi yleisimmät termit ovat El Mundossa salamurha ja muista poiketen *tregua* (tulitauko, aselepo) muutamine yhdistelmineen sekä salamurha. Näitä kaikkia termejä tai niiden johdannaisia lehdet kuitenkin käyttävät useita kymmeniä kertoja kutakin, mikä on selvästi enemmän kuin muunlaisia sanoja. Yli kolmenkymmenen maininnan määrään eivät muut sanat pääse. Lähimmäksi sijoittuvat vajaalla kolmellakymmenellä maininnalla ABC:n kirjoituksissa ETA:an järjestönä viittaava *banda* tai *banda terrorista* (aseistettu jengi, terroristinen aseistettu ryhmä) sekä El Paísissa tulitauko yhdistelmineen. Lukumääräisesti seuraavaksi yleisimmät termit jäävät jo pariinkymmeneen mainintaan. Sellaisia ovat El Paísilla *violencia* (väkivalta) eri yhdistelmineen ja El Mundolla *organización/organización terrorista* (järjestö, terroristijärjestö). ABC:llä käytetty termistö keskittyy niin selvästi kolmeen yleisimpään sanaan tai sellaisen yhdistelmään, että lukumäärältään pariinkymmeneen mainintaan ei pääse mainittujen lisäksi yksikään sana tai edes sellaisen yhdistelmien kokoelma.

ABC ja El País käyttävät ETA:sta ja sen toiminnasta suurin piirtein yhtä paljon erilaisia termejä, edellinen 23:a ja jälkimmäinen 24:ää erilaista sanaa tai sanan yhdistelmää. El Mundon termistö sen sijaan on 27 erilaisella sanalla tai sellaisen yhdistelmällä runsainta ja ehkä värikkäintäkin pitäen sisällään esimerkiksi sellaisia muotoiluja kuin *bestia etarra desde su entraña criminal* (ETA:lainen peto rikollisesta kätköstään), *dictadura del miedo* (pelon diktatuuri) tai *serpiente etarra* (ETA:lainen käärme). ABC:n ja El Paísin kieli on pelkistetympää ja keskittyy muutamaan säännöllisesti käytettyyn termiin ja joukkoon satunnaisesti käytettyjä erilaisia sanoja. ABC:n kieli on tarkasteltavan

olevan sanajoukon perusteella melko neutraalia, vaikka joukossa on sellainenkin muotoilu kuin *barbarie etarra* (ETA:lainen julmuus). Kaikkien kolmen lehden kieli keskittyy valtavirran julkisuudessa yleisesti käytettyihin sanoihin *attentaatti*, *salamurha* ja *terrorismi*.

ABC:n kielenkäytössä korostuvat yllä mainittujen lisäksi *violencia* (väkivalta) ja *crimen* (rikos) yhdistelmiseen. Muista lehdistä ABC:n erottaa *comando*-sanan (aseellinen, pieni toimintayksikkö, ETA:n soluista käytetty termi) runsaahko käyttö. ABC mainitsee useassa yhteydessä solusta käytetyn nimen, kuten esimerkiksi *Comando Madrid* tai *Comando Vizcaya*. Lehti myös käyttää ETA:n organisaatiota valaisevaa *comandos de los liberados* -termiä. *Liberados* (vapautetut, tässä yhteydessä muista kuin järjestön tavoitteisiin liittyvistä yhteiskunnallisista velvollisuuksista vapautetut) tarkoittaa tässä yhteydessä henkilöitä, joiden toimeentulosta ETA huolehtii. ETA:sta järjestönä hyvin yleisesti käytetty termi lehdessä on *banda* (aseistettu jengi). Väkivallan johdannaisia on useita: lehti tarkoittaa väkivallan luonnetta sanoilla *criminal* (rikollinen), *etarra* (ETA:lainen), *ilegítima* (ei oikeutettu, laitton), *política* (poliittinen) ja *terrorista* (terroristinen). Muutamassa yhteydessä ABC luonnehtii ETA:n toimintaa rikoksiksi tai rikollisuudeksi ja erään kirjoittajan suulla lausuu: *ETA es crimen y tan sólo crimen* (ETA on rikollisuutta ja vain rikollisuutta). Kiintoisa havainto on se, että ABC käyttää kahdesti omassa tekstissään ETA:n itsensä aseellisesta toiminnastaan käyttämää *lucha armada* -termiä (aseellinen taistelu). Toisaalla ETA pääsee ääneen, kun lehti lainaa järjestön näkemystä toiminnastaan: *enfrentamiento con las "fuerzas de la ocupación opresoras* (kamppailu ”sortavien miehitysjoukkojen” kanssa). Myös *tregua* (aselepo) on termi, joka noudattaa ETA:n käsitystä toiminnastaan, sillä järjestö lausuu käyvänsä aseellista taistelua sortavaa miehitysvaltaa vastaan ja voi siksi julistaa tulitauon. Poliisin ja turvallisuusviranomaisten näkökulmasta näin ei liene, koska ne eivät ainakaan julkisuuteen ole lausuneet pitävänsä ETA:a sota- tai kapinallisjoukkona eikä valtio ei ole sisäisessä eikä ulkoisessa sotatilassa. Lisäksi lehden sanastosta mainittakoon vain ABC:n käyttämä *pistolero/pistolero etarra* (pyssymies/ETA:lainen pyssymies). ABC:n käyttämän sanaston tarkastelu näyttäisi tukevan juttujen luokittelun synnyttämää tulkintaa siitä, että lehden lähestymistapa ETA:n terrorismiin pitää sisällään muitakin näkökulmia kuin rikollisuuden. Näin voisi ajatella sen perusteella, että sanaston kautta ETA:n näkökulma tapahtumiin tulee esille lehden sivuilla. Vaikka tekojen rikollinen

luonne tulee teksteistä hyvin esiin, ne sisältävät vahvasti toisenkin näkökulman eikä ABC:n kirjoittelusta esitetty ennako-oletus siten näyttäisi saavan tukea.

El Mundosta esiin nousevalle termistölle leimansa antaa ensimmäisenä tarkastelujakson päivänä lehden julkaisema analyysi, kommentti tai taustajuttu -luokkaan sijoittuva, tyyliään muita kirjoituksia kaunokirjallisempi juttu, jossa toimittaja-kirjailija kommentoi ETA:n toimintaa ja sen ideologiaa.

Jutun kirjoittanut Matías Antolín on tutkiva journalisti, jolta muutama vuosi aiemmin oli julkaistu ETA:n entisen jäsenen haastatteluihin perustuva teos (Antolín, 2001). Kirjassa järjestön Madridin-solun jäsen kertoo elämästään ja toiminnastaan ETA:ssa. Kirjoittaja hahmottelee teoksessaan, millainen on terroristiksi ja terroristijärjestön jäseneksi päätyvän mielenmaisema ja millaisella logiikalla kirjoittajan mukaan terroristi toimintaansa perustelee. Teos päättyy ETA:n entisen aktivistin irtisanoutumiseen järjestön toiminnasta sekä hänen kahteen avoimeen kirjeeseensä. Ensimmäisen sanat hän suuntaa ETA:n jäseneksi havittelevalle ja toisessa hän vakuuttaa ETA:ssa jo toimivalle henkilölle, että järjestöstä on mahdollista irrottautua.

Kirjoituksessa esiintyvät esimerkiksi jo aiemmin mainitut *bestia etarra desde su entraña criminal* (ETA:lainen peto rikollisesta kätköstään) ja *dictadura del miedo* (pelon diktatuuri). Lisäksi kirjoittaja arvioi, että *ETA no tiene ya ni un gramo de peso ideológico* (ETA:lla ei enää ole grammaakaan ideologista painoa) ja *sólo quieren independizarse de estos revolucionarios sin revolución que están más alejados de la realidad que un ermitaño* (he haluavat vain vapautua näistä vallankumouksettomista vallankumouksellista, jotka ovat etäännyneet todellisuudesta kauemmas kuin luostarin asukas/eristyssellin asukas/erakko.), millä kirjoittaja viittaa tulkintaansa baskien toiveista. El Mundo nostaa erillisellä jutulla esiin muita lehtiä selvemmin iskulauseita, joita huudettiin ETA:n iskut tuominneessa mielenosoituksessa. Nämä iskulauseet on juttuluokittelussa sijoitettu tapahtumien kuvaus -luokkaan eikä niitä ole laskettu viittauksiksi ETA:n tavoitteisiin, koska kyseessä on mielenosoituksessa nähdyn raportointi ja yksinkertainen iskulauseiden listaus. El Mundon kielenkäyttö eroaa muista lehdistä siinä, että *tregua* (aselepo) jakaa kolmellakymmenellä maininnalla *asesinar/asesinato* (salamurha) -sanalla kolmanneksi käytetyimmän sanan sijan. Myös El Mundo mainitsee käsitteet *miembros legales* (*no fichados por la policía*)

(jäsenet, jotka eivät ole poliisin tiedossa) ja *miembros liberados* (jäsenet, joiden toimeentulosta järjestö huolehtii) sekä *lucha armada* (aseellinen taistelu) ja *40 años de lucha armada* (40 vuotta aseellista taistelua). ETA:sta järjestönä lehti käyttää muita selvästi harvemmin sanaa *banda* (aseistettu jengi). Huomattavasti yleisempi termi on neutraali *organización* (järjestö). Muutoin kielenkäyttö on melko yhteneväistä muiden lehtien kanssa. Termi *violencia* (väkivalta) on runsaasti käytetty. Sinänsä neutraalit termit saavat sellaisia lisämääreitä kuin *criminal*, *de ETA*, *etarra*, *terrorista* (rikollinen, ETA:n, ETA:lainen, terroristinen). El Mundon kielenkäytön kirjavuus ja värikkyyys antavat tukea näkemykselle lehden populaarista linjasta, sillä kielenkäytön voidaan katsoa kuvastavan pyrkimystä tehdä tekstistä lukijoita korostetusti houkuttelevaa ja kiinnostavaa. Toisaalta järjestö-termi muutoin espanjalaisessa kielenkäytössä yleisen *bandan* eli jengin tai liigan sijaan edustaa arvolataukseltaan neutraalia sanastoa, mikä taas tukisi tulkintaa tapahtumien taustat huomioon ottavasta asenteesta.

El País mainitsee sanan *tregua* (aselepo) suhteellisen usein. Sana pääsee neljänneksi useimmin käytetyksi määreinään *de ETA*, *etarra* (ETA:n, etalaisten), *indefinida* (toistaiseksi voimassa oleva), *tregua-trampa* (ansa-aselepo), *romper*, *ruptura de* (rikkoo, rikkominen). Tässä yhteydessä merkillepantavaa on se, että El País käyttää kerran käsitettä *proceso de paz* (rauhanprosessi), mikä sisältää ajatuksen siitä, että käynnissä on sota tai sellaiseen jonkinasteisesti verrattava aseellinen konflikti. Lehti käyttää myös sanontoja *lucha armada* (aseellinen taistelu) ja *lucha de ETA* (ETA:n taistelu) kumpaakin kerran. Lehden kielenkäyttö on muihin verrattuna melko neutraalia. Tekstissä esiintyy ETA:n toiminnan yhteydessä sellaisia sanoja kuin *violencia* (väkivalta), *comando* toimintapaikkamääreinen, *autores* (tekijät), *acción*, *acto* (toiminta, teko) ja *organización* (järjestö). Usean sanan yhteydessä määreenä on teon rikolliseksi luokitteleva *crimen*, *criminal* (rikos, rikollinen). Myös *terrorista* (terroristinen) ja *violenta* (väkivaltainen) ovat useasti käytettyjä määreitä. ETA:sta järjestönä lehti käyttää suhteellisen usein nimitystä *banda* (aseistettu jengi), vaikka sanan suosio jää kauas ABC:n taakse. Värikkääksi luonnehdittavia ilmaisuja El Paísilla ovat esimerkiksi sellaiset kuin *chantaje terrorista* (terroristinen uhkaus), *preción violenta de ETA* (ETA:n väkivaltainen painostus) tai *llevar la muerte a la capital* (tuoda kuolema pääkaupunkiin). El Paísin käyttämässä sanastossa korostuu sen yleisestä neutraaliudesta huolimatta siihen sisältyvä tuomitseväksi tulkittavissa oleva elementti: aselepo onkin ansa-aselepo joka rikotaan, terrorismilla uhataan, painostetaan tai

kiristetään ja kuolema tuodaan pääkaupunkiin. Tarkastelun perusteella sanasto kuitenkin on yleisesti ottaen sillä lailla neutraalia, että siitä ei voi tehdä johtopäätöksiä lehden sivuilta välittyvästä terrorismin tulkinnasta.

Jotta saataisiin kuva siitä, välittykö lehtien sivuilta käsitys terrorismista pelkkänä rikollisuutena vai onko teksteissä mukana terrorismiin määritelmänsä mukaisesti kuuluva poliittinen tavoitteellisuus, tarvitaan juttujen luokittelun ja sanaston tarkastelun lisäksi tietoa siitä, mainitsevatko lehdet teksteissään ETA:n tavoitteita. ETA:n perimmäisenä tavoitteena on itsenäinen baskivaltio, joka koostuu nykyisin Ranskan ja Espanjan alueella olevista, yhteensä seitsemästä baskimaakunnasta. Tavoitteeseensa järjestö pyrkii painostamalla Espanjan ja Ranskan valtiota erilaisin keinoin neuvottelupöytään sellaisessa asetelmassa, jossa se kokee neuvottelut alueen tulevaisuudesta aidoiksi. (kts. esim. Gara 2008.)

Kaikki lehdet mukaan lukien useimmin ETA:n tavoitteet mainitaan tai niihin viitataan jutuissa, jotka sijoittuvat luokkaan poliitikkojen puhe (12 kpl, 567 pmm). Lukumääräisesti toisena on luokka tapahtumien kuvaus (11 kpl, 378 pmm), mutta pituudellaan mitattuna luokka analyysi, kommentti tai taustajuttu (8 kpl, 544 pmm). Poliisitutkinnan yhteydessä maininnat jäävät ABC:n yhteen kappaleeseen. Mainitun perusteella lehdet näyttäisivät kertovan terrorismin poliittisesta luonteesta vain välillisesti, muiden kuin oman puheensa kautta. Lehtikohtaisesti tarkasteltuna havainto tarkentuu ja lehtien väliltä löytyy merkittäviä eroja.

ETA:n tavoitteet mainitsee tai niihin viittaa tarkastelujaksoon kuuluvissa jutuissa useimmin ja pisimmin ABC (17 kpl, 1 039 pmm). El Mundo (8 kpl, 205 pmm) ja El País (7 kpl, 276 pmm) jäävät kauas kumppaninsa taakse.

Taulukko 2. Maininnat ETA:n tavoitteista ja viittaukset niihin.

	Tapahtumien kuvaus		Poliisitutkinta		Poliitikkojen puhe		Analyysi, kommentti tai taustajuttu		Juttuja yhteensä	
	kpl	pmm	kpl	pmm	kpl	pmm	kpl	pmm	kpl	pmm
ABC	6	162	1	31	6	501	5	341	18	1 035
El Mundo	1	6	0	0	5	44	2	155	8	205
El País	4	210	0	0	1	22	2	44	7	276
Yhteensä	11	378	1	31	12	567	9	540	33	1 516

pmm= palstamillimetri

Useimmin ETA:n tavoitteet pääsevät esiin tapahtumia kuvaavissa jutuissa. Näin käy ABC:ssä kuudessa jutussa ja El Paísissa neljässä jutussa. El Mundo sen sijaan kertoo lukijoilleen ETA:n tavoitteista poliitikkojen puheen kautta. Tällaisia juttuja El Mundossa on viisi kappaletta. Toisaalta myös ABC tuo ETA:n tavoitteet julki paitsi tapahtumat kirjaavissa jutuissa myös poliitikkojen puheen kautta. Tällaisia juttuja lehti julkaisee tarkastelujakson aikana kuusi kappaletta. ABC:ssä ETA:n tavoitteet pääsevät tosin esiin myös poliisitutkinnasta kertovassa jutussa ja tapahtumia analysoivissa, kommentoivissa tai taustoittavissa jutuissa. Muuten ETA:n tavoitteet jäävät hyvin vähälle huomiolle: sekä El Mundossa että El Paísissa kahdesti taustajutuissa ja El Paísissa vain yhden kerran poliitikkojen puheen kautta. Tämäkin tarkastelutapa näyttää tukevan tulkintaa, jonka mukaan ETA:n toiminnasta monipuolisimmin kertoisi ABC. Sen sijaan El Mundon näkemys näyttää tällä tavoin tarkasteltuna jäävän yksipuolisimmaksi, sillä lehti mainitsee ETA:n tavoitteet lyhimmin ja silloinkin poliitikkojen puheen kautta. Ennakko-oletus siitä, että El Paísin tekstissä konfliktin taustat tulisivat esiin muita paremmin, ei saa taaskaan tukea.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän työn tarkoituksena oli selvittää, miten espanjalaista valtajulkisuutta edustavat sanomalehdet ABC, El Mundo ja El País käsittelevät ETA:a ja missä määrin kirjoittelussa tulevat esiin ETA:n poliittiset tavoitteet eli pyrkimykset Baskimaan itsenäisyyteen. Samalla oli määrä saada selville, sisältääkö lehtien teksti ymmärryksen

terrorismin erityisluonteesta radikaalina toimintana, jolla on poliittisia tai yhteiskunnallisia tavoitteita. ABC on linjaltaan kolmikosta konservatiivisin ja kannanotoissaan usein lähellä oikeistokeskustalaista Partido Popularia. El Mundo oli tässä työssä tarkasteltavana ajankohtana, vuoteen 2000 tultaessa niittänyt mainetta paljastamalla sosialistihallituksen toimintaan liittyneitä skandaaleita ja tekemällä niin sanottua tutkivaa journalismia. Linjaltaan El Mundo on ollut kahta kumppaniaan hieman populaarimpi. El País on perustettu Espanjan demokratisoimisen vuosina ja linjaltaan se on ABC:tä liberaalimpi. Kannanotoiltaan se on kolmikosta lähimpänä Espanjan sosialistipuolueen linjaa. Tässä tutkielmassa odotettiin lehtien suuntautumisen perusteella löytyvän niistä eroja siinä, miten ne ETA:an suhtautuvat ja ennen kaikkea, kuinka analyttisesti ne asiaa käsittelevät. Oletuksena oli, että ABC olisi linjaukseltaan tiukin ja että sen kirjoittelussa korostuisi ETA:n terrori-iskun ja järjestön toiminnan rikollinen luonne. Edelleen oletettiin lehden kirjoittelussa tulevan korostetusti esille poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten toiminta, tosin tämä puoli ei kuulunut tässä työssä selvitettäviin asioihin eikä siitä siksi ole mittaustuloksia. El Paísin oletettiin suhtautuvan tapahtumiin analyttisemmin ja tuovan esille baskiterrorismin taustalla vaikuttavia tekijöitä ja sen perusteluita enemmän kuin konservatiivisen kumppaninsa. Oletuksena siis oli, että pommi-iskun ja sen selvittelyn ohella kirjoittelussa tulisi esille rikollisen teon lisäksi tapahtumien poliittinen luonne. El Mundon oletettiin sijoittuvan jonnekin ABC:n ja El Paísin välimaastoon.

Sen selvittämiseksi, millaista kirjoittelu on, jutut luokiteltiin aiheensa mukaisesti neljään luokkaan sen mukaan, kertooko juttu itse tapahtumasta, poliisitutkinnasta, poliitikkojen kannanotoista vai onko se luonteeltaan taustoittava kirjoitus. Toiseksi selvitettiin, minkälaisia termejä ETA:sta kirjoituksissa käytetään ja kolmanneksi, tulevatko jutuissa esille ETA:n poliittiset tavoitteet. Aineiston käsittely tällä tavalla määrällisen sisällönerittelyn menetelmin paljasti ennakko-oletukset osin vääriksi ja antoi siten uutta tietoa tarkastelun kohteena olleista lehdistä.

Tilastollisen tarkastelun perusteella lehdistä analyttisimmin tapahtuneeseen tarttuu ABC. Ensinnäkin sen jutuista on kahta muuta lehteä selvästi useampi tyyppiltään analyysi, kommentti tai taustajuttu -luokkaan sijoittuva. Toiseksi ETA:n tavoitteet ABC mainitsee tai niihin viittaa selvästi useammin kuin El Mundo tai El País, joiden maininnat näin tarkasteltuina jäivät reilusti alle puoleen ABC:hen verrattuna. Ja

kolmanneksi ABC:llä analyttisen tai taustoittavan aineiston suhteellinen osuus korostuu muihin verrattuna entisestään, sillä lehti julkaisee kolmikosta vähiten tässä työssä tarkasteltaviksi joutuvia juttuja. Havainto ei vastaa ennako-oletusta, jonka mukaan konservatiivisen ABC:n käsittelyssä ETA:n toiminta näyttäytyisi korostetusti rikollisuutena ja siten ennen kaikkea poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten ratkaistavissa olevana ongelmana. Edelleen ABC:n ETA:sta käyttämässä termistössä merkille pantavaa on sen neutraali sävy. Siinä korostuvat sanat salamurha, attentaatti ja terrorismi, joita ei tässä yhteydessä voitane pitää erityisen arvovärityneinä ilmaisuina. Leimaavat ja värikkäät ilmaisut jäävät lehdessä huomattavasti harvemmiksi ja esimerkiksi rikollisuus jää sanana suhteellisen vähän käytetyksi. Johtopäätöksenä voidaan siten sanoa, että ABC:n tekstit näyttäisivät lehtikolmikosta parhaiten kertovan lukijoilleen sen, että vaikka terrorismi aiheuttaa aineellisia ja ruumiillisia vahinkoja, siinä on mukana yleisempiä, poliittisia tavoitteita.

Vastaavasti vähiten analyttisesti tapahtunutta käsittelee El País, jonka julkaisemasta aineistosta lähes puolet sijoittuu tapahtumien kuvaus -luokkaan. Edelleen, lehden analyttinen tai kommentoiva aineisto jää kolmikosta vähäisimmäksi. Ennako-oletus, jonka mukaan liberaaliksi luokiteltu El País lähestyisi tapahtumia konservatiivista ABC:tä analyttisemmin, ei saanut tukea. Päinvastoin, hypoteesi tuli kumottua. Tosin on huomattava, että El País käyttää tulitauko-sanaa lähes yhtä usein kuin terrorismia. Havainto on kiintoisa, sillä tulitauko terminä päästää ääneen ETA:n, jonka näkökulmasta juuri tulitauon julistamisesta oli kyse, kun se ilmoitti pidättäytyvänsä aseellisista iskuistaan. Tästä huolimatta El Paísin otetta ei voi pitää erityisen analyttisenä, kun lehdessä korostuu tapahtumia kirjaava uutisaineisto niitä taustoittavan ja pohtivan aineiston kustannuksella.

El Mundon puolestaan voidaan katsoa suhtautuvan tapahtuneeseen neutraaleimmin ja ehkä jopa välinpitämättömimmin. Lehti kirjoittaa tapahtuneesta suurin piirtein saman verran kuin muutkin, mutta tapahtumien kuvaus jää kolmikosta vähäisimmäksi ja toisaalta muihin luokkiin sijoittuvaa aineistoa on melko lailla keskiverroksi katsottava määrä. Aineistossa hieman korostuu poliitikkojen puheelle annettu tila. ETA:n tavoitteet tulevat mainituiksi yhtä kertaa useammin, mutta hieman pidemmin kuin El Paísissa. Nämä havainnot vastaavat ennako-oletusta, jonka mukaan lehdellä ei olisi kirjoittelussaan jyrkkää, poliittisen suuntautumisen perusteella ennakoitavissa olevaa

asennetta suhteessa sen uutisoimiin asioihin. Tätä vahvistaa sekin, että kokonaisuutena tarkasteltuna lehti käsittelee tapahtunutta lähes yhtä pitkästi kuin kaksi muutakin lehteä, mutta silti palstamillimetreinä mitattuna kolmikosta vähiten. Lehden käyttämä termistö tosin on kolmikosta runsainta, mutta tiettyä mittavirhettä aiheuttaa työn analyysiosassa seitsemännessä luvussa esitelty, suhteellisen pitkä kommentti-tyyppinen kirjoitus. Lehti erottuu kahdesta muusta lehdestä siinä, että se käyttää mainittua tulitauko-sanaa yhtä useasti kuin salamurhaakin. Tulitauko nousee yhtä korostettuun asemaan kuin tämän työn yhteydessä neutraaleina yleisilmaisuuksina pidetyt attentaatti, terrorismi ja salamurha. El Mundo siis päästää tulitauko-termin kautta ETA:n ääneen selvästi useammin kuin kaksi muuta lehteä. Lisäksi huomautettakoon, että lehti käyttää myös *kale borroka* -termiä, joka on baskin kieltä ja tarkoittaa katutaistelua. Sillä taas ETA ja sitä tukevat piirit viittaavat rauhattomuuksiin ja vandalismiin, jota ETA:a sympatisoivat nuorisjärjestöt järjestävät Baskimaan kaupunkien kaduilla. ETA:n omien *kale borroka* -termin ja tulitauko-käsitteen kautta järjestö saa oman äänensä lehden sivuille.

Johdannossa mainittu sanomalehden yhteiskunta eli tässä tapauksessa ABC:n, El Mundon ja El Paísien sivuilta heijastuvat kuvat ympäröivästä todellisuudesta näyttäytyy tehdyn analyysin valossa toisistaan poikkeavana. ABC:ssä on lehdistä suhteellisesti eniten analyysi-, taustajuttu- tai kommenttityyppistä aineistoa ja lehti mainitsee ETA:n poliittiset tavoitteet selvästi useimmin. Siten ABC:n lukijat saavat tapahtumista monipuolisemman ja vähemmän yksioikoisen kuvan kuin El Paísien lukijat, joille välittyy korostetusti toiminnallinen, pommi-iskun vaiheita, sen vaikutuksia ja sen aiheuttamia reaktioita toistava kuva asiasta. Tapahtunut pelkistyy El Paísissa rikollisiksi teoiksi selvemmin kuin ABC:ssä, jonka sivuilla korostuu poliittinen näkökulma. El Mundo on otteeltaan kahta muuta lehteä populaarimpi, mikä näkyy sen käyttämän kielen värikkyudessa. Toisaalta ETA:n näkemyksiä tukeva sanasto pääsee El Mundon sivuille kahta muuta lehteä useammin. Näillä perustein El Mundonkin lukijoilleen näyttämä kuva yhteiskunnasta on El Paísien yhteiskuntaa monipuolisempi. Värikkäällä kielenkäytöllään lehti tosin asettaa lukijoilleen vaatimuksen sen ymmärtämisestä, että sanoihin liittyy arvolatauksia.

Kuva sanomalehtien sivuilta välittyvästä yhteiskunnasta täydentyisi, jos tarkasteltavaksi valittaisiin lisäksi baskinationalistista linjaa edustava lehti. Työn tavoitteena oli kuitenkin selvittää, millaisena terrorismi valtajulkisuutta edustavien lehtien sivuilla

toistuu, minkä vuoksi tutkimusaineistoksi valittiin kolme valtakunnallista lehteä. Yhteenvedona tehdyistä havainnoista voisi sanoa El Mundon vastanneen oletusta, joka sille tämän työn alussa asetettiin. Sen sijaan ABC:n ja El Paísin käsittelytavat eivät tehtyjen havaintojen perusteella vastanneet lähtöoletuksia, vaan osoittautuivat käytännöllisesti katsoen päinvastaisiksi. On huomattava, että tässä työssä sisällönerittely rajoittui tekstien ilmisisältöön ja siitä tehtyihin tulkintoihin. Kokonaiskuvan syventämisen kannalta olisi hyödyllistä jatkaa analyysiä yksittäisistä termeistä kokonaisuun juttuihin ja tarkastella niissä valittua linjaa ja suhtautumista ETA:an ja sen tavoitteisiin. Kääntämällä tutkimusta tätä työtä filologisempaan suuntaan voitaisiin teksteistä edelleen analysoida, millä lailla lehdet suhtautuvat esimerkiksi mahdollisuuteen neuvotella ETA:n kanssa ja millaisia eroja siinä mahdollisesti on. Tällä lailla tarkastelua laajentamalla kuva lehtien käsittelytavoista tarkentuisi ja saattaisi muodostua joiltain osin jopa toisenlaiseksi kuin se tämän työn perusteella on muodostunut. Tosin nytkin käytetyllä lähestymistavalla lehtien kirjoittelusta paljastui ensinnäkin eroja ja toisaalta painotuksia, jotka osoittivat lehdistä niiden yleisen linjan perusteella esitetyt ennako-oletukset vääriksi.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Antolín, Matías: Agur ETA. El adiós a las armas de un militante histórico. (Undécima edición: marzo de 2001.) Ediciones Temas de Hoy, España, 2001.

Berelson, Bernard: Content Analysis in Communication Research. The Free Press, Glencoe 1952.

Borg, Olavi: Suomalaiset puolueideologiat. Werner Söderstöm osakeyhtiö, Porvoo 1964.

Collins spanish dictionary. (Second edition/nueva edición 1988.) HarperCollins Publishers, Glasgow 1991.

Colomer, Josep M: The Spanish 'State of Autonomies': Non-Institutional Federalism teoksessa Heywood, Paul (ed.) Politics and Policy in Democratic Spain: No Longer Different? Frank Cass Publishers, Chippenham 1999, 40–52.

Conversi, Daniele: Language or Race?: The choice of core values in the development of Catalan and Basque nationalisms. Ethnic and Racial Studies, Vol 32, 2/1990.

Delgado, Irene: Partidos y sistema de partidos, 1977–2000 teoksessa Alcántara, Manuel–Antonia Martínez (Eds.) Política y Gobierno en España. Tirant Lo Blanch, Valencia 2001, 381–422.

Diccionario básico Anaya de la lengua. (Cuarta reimpresión: marzo de 1987.) Ediciones Anaya, Santa Perpétua de Mogoda (Barcelona) 1987.

Domínguez Iribaren, Florencio: El enfrentamiento de ETA con la democracia, teoksessa Elorza, Antonio–José María Garmendia–Gurutz Jáuregui–Florencio Domínguez–Patxo Unzueta: La historia de ETA. Ediciones Temas de Hoy, España 2000, 277–419.

Douglass, William A.–Joseba Zulaika: On the Interpretation on Terrorist Violence: ETA and the Basque Political Process. Comparative Studies in Society and History, Vol 32, 2/1990.

Elorza, Antonio–José María Garmendia–Gurutz Jáuregui–Florencio Domínguez–Patxo Unzueta: La historia de ETA. Ediciones Temas de Hoy, España 2000.

Garmendia, José María: ETA: Nacimiento y crisis (1959-1978), teoksessa Elorza, Antonio–José María Garmendia–Gurutz Jáuregui–Florencio Domínguez–Patxo Unzueta: La historia de ETA. Ediciones Temas de Hoy, España 2000, 77–168.

Garzón Real, Baltasar: “Con esperanza en el futuro...”, teoksessa Morán Blanco, Sagrario: ETA entre España y Francia. (Primera edición: mayo de 1997.) Editorial Complutense, Madrid 1997, XV–LIV.

- Heiberg, Marianne: Urban Politics and Rural Culture: Basque Nationalism, teoksessa Rokkan, Stein– Derek W. Urwin (eds.): The Politics of Territorial Identity. Studies in European Regionalism, London 1982.
- Hémanus, Pertti– Ilkka Tervonen: Totuuksista utopioihin. Journalismin, muun todellisuuden ja yleisön suhteista. Otava, Helsinki 1986.
- Heywood, Paul: The Government and Politics of Spain. Macmillan Press Ltd, Chatham, England 1995.
- Hirsjärvi, Sirkka–Pirkko Remes–Paula Sajavaara: Tutki ja kirjoita. Tammi, Keuruu 2007.
- Hiztegia bi mila. Elkar, Lizarra (Nafarroa) 1994.
- Hoffman, Bruce: Inside Terrorism. Victor Gollancz, London 1998.
- Ilvessalo, Jaakko: Espanjan sisällissodan poliittinen tausta. Ensimmäisen kansanrintaman nousu... ja tuhon taival 1936-1939. Helsingin yliopiston yleisen valtiopoliittisen laitoksen tutkimuksia, Sarja B 18/1985.
- Jauregui, Gurutz: National identity and political violence in the Basque Country. European Journal of Political Research, Vol 15, 5-6/1986.
- Jauregui, Gurutz: ETA: Orígenes y evolución ideológica y política, teoksessa Elorza, Antonio–José María Garmendia–Gurutz Jáuregui–Florencio Domínguez–Patxo Unzueta: La historia de ETA. Ediciones Temas de Hoy, España 2000, 171-274.
- Kantola, Anu–Inka Moring–Esa Väliaverronen: Media-analyysi, Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 1998.
- Malkki, Leena: Terrorismin muuttuminen ja nykypäivä, teoksessa Malkki, Leena–Jukka Paastela (toim.): Terrorismin monet kasvot. WSOY Oppimateriaalit, Helsinki 2007, 375–395.
- Malkki, Leena–Jukka Paastela: Mitä terrorismi on, teoksessa Malkki, Leena–Jukka Paastela (toim.): Terrorismin monet kasvot. WSOY Oppimateriaalit, Helsinki 2007, 22–41.
- Morán Blanco, Sagrario: ETA entre España y Francia. (Primera edición: mayo de 1997.) Editorial Complutense, Madrid 1997.
- Moxon-Browne, Edward: Political Change in Spain. London 1989.
- Nordenstreng, Kaarle: Tiedotusoppi, Johdatus yhteiskunnallisten viestintäprosessien tutkimukseen. Otava, Helsinki 1975.
- Paastela, Jukka: Terrorismin varhaishistoriasta, teoksessa Malkki, Leena–Jukka Paastela (toim.): Terrorismin monet kasvot. WSOY Oppimateriaalit, Helsinki 2007, 90–107.

- Paastela, Jukka: Anarkistinen terrorismi, teoksessa Malkki, Leena–Jukka Paastela (toim.): Terrorismin monet kasvot. WSOY Oppimateriaalit, Helsinki 2007, 108–126.
- Pietilä, Kauko–Klaus Sonderman: Sanomalehden yhteiskunta. Vastapaino, Tampere 1994.
- Pietilä, Veikko: Sisällön erittely. Gaudeamus, Helsinki, 1976.
- Pietilä, Veikko: Tiedotusoppi henkilökohtaisena ongelmana. Haastattelu Tiedotustutkimus-lehdessä numero 11/1988.
- Preston, Paul: Franco, A Biography. Fontana Press, Glasgow 1993.
- Reinares, Fernando: Patriotas de la muerte. Quiénes han militado en ETA y por qué. Taurus, España 2001.
- Russell, Charles A–Leon J. Banker, Jr.–Bowman H. Miller: Out-Inventing the Terrorist. Teoksessa Yonah Alexander–David Carlton–Paul Wilkinson: Terrorism, Theory and Practice. Westview Press, Boulder 1979.
- Sahagún, Felipe: Viejos y nuevos terrorismos, teoksessa Morán Blanco, Sagrario: ETA entre España y Francia. (Primera edición: mayo de 1997.) Editorial Complutense, Madrid 1997, LV–LXIV.
- Schmidt, Alex P.–Albert J. Jongman: Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Basis, Theories and Literature. Amsterdam 1988.
- Sullivan, John: ETA and Basque Nationalism. The Fight for Euskadi, 1890-1986. London 1988.
- Toivonen, Timo: Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. WSOY, Porvoo 1999.
- Tuomi, Jouni–Anneli Sarajärvi: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Jyväskylä 2006.
- Unzueta, Patxo: Epílogo. Regreso a casa. (Ayer y hoy), teoksessa Elorza, Antonio–José María Garmendia–Gurutz Jáuregui–Florencio Domínguez–Patxo Unzueta: La historia de ETA. Ediciones Temas de Hoy, España 2000, 421–439.
- Väliverronen, Esa: Mediatekstistä tulkintaan, teoksessa Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere 1998, 13–39.
- Wiio, Osmo A: Johdatus viestintään. 6. uud. laitos, Weilin+Göös, Espoo 1994.
- Wilkinson, Paul: Terrorist Movements. Teoksessa Yonah Alexander–David Carlton–Paul Wilkinson: Terrorism: Theory and Practise. Westview Press, Boulder, Colorado 1979.

Woodworth, Paddy: Guerra sucia, manos limpias. ETA, el GAL y la democracia española. Editorial Crítica, Móstoles 2002.

Zulaika, Joseba: Basque Violence. Metaphor and Sacrament. University of Nevada Press, Reno & Las Vegas 1988.

Zulaika, Joseba–William A. Douglass: Terror and taboo. The follies, fables and faces of terrorism. Routledge, United States of America 1996.

Internet-lähteet

Acuerdo de Lizarra-Garazi. [Luettu 28.11.2000, ei enää saatavissa osoitteessa <http://www.lizarra-garazi.org>]. Saatavissa <http://www.deia.com/es/especiales/2004/politicavasca/29778.php?showLat=5>

El Mundo (2004): 2004. Los españoles castigan al PP. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.elmundo.es/especiales/2004/03/espana/14m/historia/2004.html>

El País (2004): Matanza en Madrid. Crónica de 11-M. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa http://www.elpais.com/articulo/espana/Cronica/11-M/elpepuesp/20040323elpepunac_4/Tes

El País (2008): Elecciones generales/9 de marzo de 2008. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.elpais.com/especial/elecciones-generales/>

Gara (2008): Entrevista a ETA ”Estamos convencidos de que todos tenemos sitio en el proyecto de Estado Vasco”. Gara 5.1.2008 [Luettu 22.1.2008]. Saatavissa <http://www.gara.net/paperezkoa/20080105/56275/es/Estamos-convencidos-que-todos-tenemos-sitio-proyecto-Estado-vasco->

OJD Oficina de Justificación de Difusión: [Luettu 10.2.2008]. Saatavissa <http://www.ojd.es/app/busquedas/result.asp?codigo=1100001&up=20001201>, <http://www.ojd.es/app/busquedas/result.asp?codigo=1100078&up=20001201> ja <http://www.ojd.es/app/busquedas/result.asp?codigo=1100039&up=20001201>.

Partido Popular: Historia. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.pp.es/index.asp?p=463&c=428fca9bc1921c25c5121f9da7815cde>

Partido Popular (2005/a): Manifiesto por la convivencia, la igualdad y la solidaridad. [Luettu 23.4.2008]. Saatavissa http://www.pp.es/uploads/docs/Auton%F3mica_y_Local/manifiesto_por_la_conviv,_la_igualdad_y_la_solidaridad.pdf

Partido Popular (2005/b): Pacto de Estado por la convivencia y el consenso constitutional en España. [Luettu 25.4.2008]. Saatavissa http://www.pp.es/uploads/docs/Auton%F3mica_y_Local/P.E._por_la_convivencia_y_el_consenso_constitu_en_espa%F1a.pdf

- Partido Popular (2005/c): Decálogo por una España unida, plural y solidaria. [Luettu 23.4.2008]. Saatavissa http://www.pp.es/uploads/docs/Auton%F3mica_y_Local/decalogo_por_una_esp_unida,_plural_y_solidaria.pdf
- Partido Socialista Obrero Español (a): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=992>
- Partido Socialista Obrero Español (b): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=993>
- Partido Socialista Obrero Español (c): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=994>
- Partido Socialista Obrero Español (d): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=995>
- Partido Socialista Obrero Español (e): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=996>
- Partido Socialista Obrero Español (f): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=997>
- Partido Socialista Obrero Español (g): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=998>
- Partido Socialista Obrero Español (h): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=999>
- Partido Socialista Obrero Español (i): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=1000>
- Partido Socialista Obrero Español (j): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=18163>
- Partido Socialista Obrero Español (k): Historia de PSOE. [Luettu 15.5.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/ambito/historiapsoe/docs/index.do?action=View&id=18164>
- Partido Socialista Obrero Español (2006): Conclusiones Conferencia política 2006. [Luettu 26.4.2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/download.do?id=53026>
- Partido Socialista Obrero Español (2008): Programa electoral 2008. [Luettu 26.4. 2008]. Saatavissa <http://www.psoe.es/download.do?id=118560>

Lehdet

ABC. 22.–28.1.2000. s/n.

El Mundo. 22.–28.1.2000. Año XII, números 3709–3715.

El País. 22.–28.1.2000. Año XXV, números 8282–8288.

Liite 1. Lehtien ETA:sta käyttämä sanasto

Liitteessä 1. on lueteltu lehdittäin sanat ja niiden yhdistelmät, joilla ETA:an on viitattu. Sanat on lueteltu aakkosjärjestyksessä yhdistelmiensä mukaisina ryhminä. Jos sana tai sanaryhmä esiintyy teksteissä useammin kuin yhden kerran, esiintymismäärien lukumäärä on ilmoitettu numerolla sanan jälkeen.

ABC

acción terrorista	5	enfrentamiento con las	
acción de ETA		”fuerzas de la ocupación	
acciones de la banda		opresoras”	
terrorista		etarra	7
asesinar/asesinato	58	extorsionando	
asesinato terrorista		grupo criminal	
autores del asesinato		grupo terrorista	3
atentado	63	incompetencia política	
atentado terrorista	4	lucha armada	2
banda	8	“cuarenta años de lucha	
banda terrorista	19	armada”	
barbaridad		matar	3
barbarie etarra	3	organización terrorista	4
chantaje	3	organizaciones de	
chantaje social		entorno etarra	
campaña terrorista		pistolero	
comando		pistoleros etarras	3
“comando Jabalí”	2	terror	3
”comando Madrid”	6	terrorismo	14
“comando Vizcaya”	2	terrorista, terroristas	30
”comandos de los		tiro en la nuca	
liberados”		tregua	16
integrantes (del		violencia	3
”comando Madrid”)	2	violencia criminal	2
crimen		violencia etarra	
acción criminal directa		violencia ilegítima	
acciones criminales	3	violencia política	3
actividad criminal		violencia terrorista	2
ETA es crimen y tan sólo			
crimen			
rostro del crimen			
destruyendo			

El Mundo

acciones de ETA	4	integrante del comando Vizcaya	
actividad de ETA		kale borroka	6
actividades terroristas		lucha armada	2
actos de ETA		40 años de lucha armada	
asesinar	12	mafia etarra	
asesinato	18	matar	6
atentado	58	métodos violentos de ETA	
atentado etarra		miembros legales (no fichados por la policía)	
atentado mortal	2	miembros liberados (a sueldo de la organización terrorista)	
atentado terrorista	3	organización	
atentar		organización terrorista	16
banda terrorista	6	robar	2
bestia etarra desde su entraña criminal		serpiente	
comando		serpiente etarra	
comando etarra	2	terror	2
comando Madrid	5	terrorismo	9
comando Vizcaya		terroristas	21
crimen	2	tregua (ruptura de)	28
continuos chantajes		ruptura de alto el fuego	
etarras (impuesto revolucionario)		ruptura del cese	
dictadura del miedo		indefinido de su actividad	
ETA no tiene ni un gramo de peso ideológico		violencia	4
etarras	6	violencia criminal	2
estúpidos etarras		violencia de ETA	
grupo terrorista		violencia etarra	
integrantes del comando Madrid		violencia terrorista	2
		violentos	

El País

acción terrorista		etarra	3
acción criminal	2	irrupción criminal de ETA	
acción violenta		llevar la muerte a la capital	
actividad terrorista	3	lucha armada	
activistas		lucha de ETA	
acto terrorista		matar	6
actuar	2	organización	2
anuncio criminal de ETA		organización terrorista	6
asesino		proceso de paz	
asesinar	9	reaparición terrorista	
asesinato	27	terror	
atentado	46	terrorismo	11
atentado mortal	3	terroristas	13
atentado terrorista	7	terroristas no fichados	
atentar	2	torturador	
autores del atentado		tregua	
autores del crimen	2	(de ETA, etarra)	10
banda	6	tregua indefinida	3
banda terrorista	6	tregua-trampa	
(brazo político de los terroristas)		romper la tregua	4
chantaje terrorista		ruptura de la tregua	4
presión de ETA		ruptura del alto el fuego	
presión violenta de ETA		violencia	7
reto terrorista		violencia criminal	
comando		violencia etarra	2
comando de ETA		violencia terrorista	3
comando etarra		violentos	4
comando Madrid	2		
comandos Madrid y Donosti			
comando Vizcaya			
crimen	4		
crimen de ETA			
crimen del que la única responsable es ETA			